

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDATIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRAȚIA ȘI STATUL DE DREPT

I. Transparența și valoarea comportamentului social

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

În datașarea dată de trecerea timpului, s-ar putea spune după recenta sărbătorire a zilei de 1 Decembrie, ca Zi Națională a României care a coincis anul acesta cu împlinirea a 75 de ani de la Marea Unire din 1918, că ecoul cel mai puternic în plan social ce poate fi sesizat de o necesară analiză științifică, obiectivă - trebuie să vină și vremea unui asemenea demers - îl reprezintă resuscitarea conștiinței de unitate națională. Limpezirea apelor, dacă se poate spune așa, în legătură cu direcția în care "curg" evenimentele istorice după alt de-

cembrie crucial (din 1989) al istoriei României, reprezentă un proces aflat abia la începutul său.

La prima vedere, în raport cu diversele atitudini, declarații publice și comportamente, multe dintre ele contradictorii, afirmația de mai sus poate părea prea transanță și oarecum prematură, dat fiind că modul în care au înțeles unii reprezentanți ai clasei politice să se manifeste, să interpreteze realitatea trecută și prezentă ori să schițeze viitorul, stă mai degrabă sub semnul confuziei. Unele dezbateri și luări de poziție arată că suntem chiar martori ai tentației

de a discredită valori încetătenite în conștiința publică. Nu a fost și nu este greu de observat că noțiuni, concepte, principii și valori precum libertatea, democrația reală, statul de drept, caracterul unitar al statului român - toate regăsite într-o Constituție modernă, legitimată irevocabil de un referendum național și recunoscută internațional - au fost și continuu să fie puse sub semnul întrebării în numele unor false principii, al unor realități care aparțin trecutului și, nu în ultimul rând, în numele unor opinii subiective care se bazează pe orice în afară de fapte.

(Continuare în pag. 10)

ANUL NOU 1994 CU SPERANȚĂ ȘI ÎNCREDERE

Pentru Fundația "ROMÂNIA DE MÂINE" anul care se încheie a fost un an rodnic, marcând îmbogățirea și diversificarea activității Fundației și prin aceasta o prezență mai activă a ei în viața culturală și științifică a Capitalei și a țării.

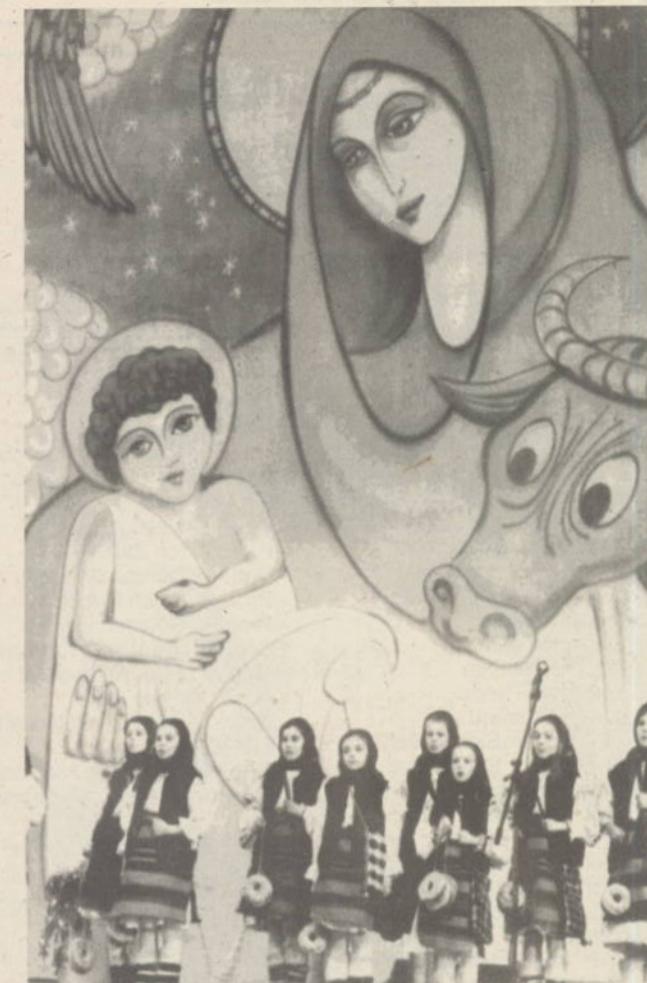
Fundația și instituțiile sale componente - Universitatea "Spiru Haret", Editura Fundației "România de Mâine", revista "Opinia Națională" etc. s-au manifestat mai larg ca factori de promovare a culturii, științei și învățământului în patria noastră, au stimulat într-o deschidere mai amplă dezbateri de idei pe probleme actuale și de perspectivă ale dezvoltării României, și-au exprimat, prin contribuții efective, concrete, preocuparea pentru valorificarea trecutului nostru național.

Realizările Fundației din anul 1993 se datoresc în măsură hotărâtoare activității desfășurate de membrii Fundației și de numeroșii ei colaboratori - personalități cunoscute în sfera învățământului, științei și culturii, care s-au identificat pe deplin cu obiectivele generoase, patriotice ale Fundației.

Mulțumindu-le pentru activitatea fructuoasă desfășurată în 1993, Consiliul de conducere al Fundației "România de Mâine" adresează, cu prilejul sărbătorilor Crăciunului și al Anului Nou 1994, tuturor membrilor și colaboratorilor Fundației, călduroase felicitări și le urează multă sănătate, ani mulți și fericiți și noi realizări în activitatea viitoare.

Consiliul Fundației
"ROMÂNIA DE MÂINE"

LA MULȚI ANI!

ÎMPĂRĂȚIA OMENIEI

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ,
ARHIEPISCOP AL SIBIULUI ȘI MITROPOLIT
AL ARDEALULUI, CRİŞANEI ȘI MARAMUREŞULUI

Sunt evenimente de care în mod obligatoriu trebuie să ne aducem aminte din când în când, cu toate că viața cu problemele ei ne solicită atenția și griile în multe direcții. Uneori ne copleșește cu griile zilnice legate de familie: "pâinea cea de toate zilele", educația copiilor. Alteori, ne copleșește cu grii legate de profesiune: obținerea unui loc de muncă pe măsura calificării sau pierderea locului de muncă și amenințarea somajului. Și, de ce nu, uneori, ne solicită cu multe griji sociale și politice, mereu cu intenția de a contribui la construirea în lume și în țara noastră a unei societăți mai bine rânduite, stabile, mai drepte, a unei societăți morale care să ne garanteze o viață sigură, să ne elibereze de teama de "omul rău", de "omul fără Dumnezeu", cum zice poporul nostru cu o veche educație creștină. Am scăpat de un "regim fără Dumnezeu", și știm totuși cum a fost, dar au mai rămas încă "oameni fără Dumnezeu", adică fără teamă de dreptatea și judecata lui Dumnezeu, oameni care își să ne facă rău și să ne facă să trăim în teamă, chiar într-o societate liberă, care nu-și înțelege bine libertatea.

Aproape jumătate de secol s-au făcut eforturi ca să se eliminate Dumnezeu din viața oamenilor. Dumnezeu, însă, știind că fără El nu se poate, n-a plecat. A rămas cu noi și, până la urmă, cei care s-au luptat cu Dânsul au trebuit să se recunoască învinși. Le-a dat de multe ori ocazii de îndreptare, dar rămânând neascultători, în cele din urmă au fost înlăturați.

În tot timpul acelei jumătăți de secol de luptă cu Dumnezeu, doi factori, două forțe au rămas active în rezistență față de încercările de descreștinare a poporului român: Biserica și familia creștină. Acești doi factori nu pot să nu fie recunoscuți de oricine, oricără de bântuit de rea credință ar fi unii, ca urmare a unei educații care i-a îndepărtat intenționat de Dumnezeu și i-a deformat sufletește.

Pe de o parte, Biserica a propovăduit mereu, prin ierarhia ei, episcopi, preoți și diaconi, existența lui Dumnezeu, răspunderea în fața lui Dumnezeu pentru faptele noastre, într-un cuvânt, morala creștină ca regulă de viață și de speranță într-o lume mai bună.

(Continuare în pag. 10)

**În acest număr
articole de:
Acad. N.N. CONSTANTINESCU**

Pagina 3

Acad. ȘTEFAN MILCU
Paginile 5 și 16

Acad. RADU VOINEA

Acad. ION COTEAU

Pagina 16

COLEGIILE

REVISTEI "OPINIA NAȚIONALĂ"

Colegiul pentru reformă și relanarea economiei naționale:

- Acad. Alexandru Bărălădeanu
  - Acad. Anghel Rugină
  - Acad. N.N. Constantinescu
  - Acad. David Davidescu
  - Prof. dr. Constantin Ionește
  - Prof. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
  - Prof. dr. doc. Alexandru Zanfir
  - Prof. dr. Mircea Druc
  - Prof. dr. Alexandru Albu
  - Prof. dr. Mihai Părlăluță
  - Prof. dr. Gheorghe Zaman
  - Prof. dr. Petre Mălcomețe
  - Prof. dr. Gheorghe Răboacă
- Colegiul pentru problemele științei și învățământului:
- Acad. Ștefan Milcu
  - Acad. Radu Voinea
  - Acad. Ștefan Pascu
  - Acad. Ion Coteanu
  - Acad. Cristofor Simionescu
  - Acad. Ștefan I. Ștefănescu
  - Prof. dr. Liviu Maior
  - Prof. dr. Grigore Brâncuș
  - Prof. dr. Emil Tocaci
  - Prof. dr. doc. Grigore Posea
  - Prof. dr. Gheorghe Secără
  - Prof. dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac
  - Prof. dr. Ion Popescu-Argeșel
- Colegiul pentru problemele culturii și artei:
- Acad. Eugen Simion
  - Radu Beligan
  - Grigore Vîrnu
  - Paul Everac
  - Dinu Săraru
  - Prof. dr. Ion Dodu Bălan
  - Prof. dr. Victor Giuleanu
  - Prof. dr. doc. Alexandru Tănase
- Colegiul pentru ideea națională și socială în România:
- Prof. dr. Aurelian Bondrea
  - Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
  - Prof. dr. Ioan Scutu
  - Adrian Păunescu
  - Prof. dr. Ion Rebedeu
  - Prof. dr. Ion Popescu

Director:
Prof. dr. AURELIAN BONDREA

CURIER EDITORIAL

DAN
ZAMFIRESCU:
Războiul împotriva
poporului român
Editura "Roza Vânturilor", 1993

Fericit titlu, pentru nefericita situație a poporului român, așezat pe coperta celei de a cincizecea cărți a cîntărului de marcă, DAN ZAMFIRESCU: "Războiul împotriva poporului român". L-aș fi crezut tendonios și agresiv, alarmant, dacă istoria nu s-ar desfășura așa cum se desfășoară, dacă nu ne-ar îndurera și îngrijora procesul de la Tiraspol și atâtice cumplete dezvoltări, care atestă un asemenea straniu război. Cartea lui Dan Zamfirescu reprezentă "o radiografie a răului ce încearcă să ne doboare", a amenințărilor foarte concrete dinuntru și dinafară, care vor să ne fărâmîzeze țara, să ne despartă, să ne atâte pe unii împotriva altora, pe criterii politice, naționale, religioase și după acel odios divide et impera, să ne cânte prohodul. Istorici literar de frunte, eseist cu o minte lucidă și îndrăzneată, dar și teolog ca formăție, autorul lucrării, care se citește ca un roman polițist, interpretează destul de istoric al neamului nostru într-o vizină teologică ca expresie a voinței lui Dumnezeu, împotriva căreia se ridică dușmanii noștri. Într-o suitate de excelente articole, eseuri și interviuri, Dan Zamfirescu abordează cu o uimitoare previziune probleme cruciale ale societății românești de azi, unele obiective, altele subiective, câteva dintre cele esențiale fiind hotărâte de "mai mari" Europei, ca o crudă fatalitate, ca un război îm-

potriva poporului român. În acest context el abordează lucid și matur, sine ira et studio, relațiile României cu vecinii, politica unora de instigare la tensiuni și conflict între români și minoritățile naționale, marginalizarea românilor în țara lor natală. Cartea abordează cumpătat, obiectiv, probleme ca "antisemitism = antiromanism", "alergia la românesc" sau "dracul și tămâia", erou de tragedie - poporul român, cauzele și efectele evenimentelor din decembrie 1989, cu tot hățușul lor de interpretări, precum și remarcabile contribuții la lămurirea unor dispute privitoare la mari scriitori: Eminescu, Creangă, Argeșu.

Cartea lui Dan Zamfirescu este expresia unei inteligențe vii, active și a unei conștiințe frâmantate, chinuită, nu de sine, ci de gravele aspecte ale destinului neamului românesc. E o carte - mărturie a unor vremuri tulbură și zburciunate al căror sens se cere descifrat cu seriozitate și obiectivitate.

O FOARTE FOLOSITOARE COLECȚIE

În prestigioasa Editură "Viața Românească" din București, condusă de prof. Ghiță Florea, au apărut, în colecția destinată școlilor, comentarii literare temeinice documentate, elevate ca orizont teoretic, minuțios analitice, la Texte alese cu gust estetic și rafinament critic, dar și prevăzute în noile programe analitice, după cum urmează: 1. Conf. dr. Eugen Marinescu: Vasile Voiculescu; 2. Prof. dr. Romulus Munteanu: Paul Zarifopol, Emil Cioran, Constantin Noica; 3. Conf. dr. Ghiță Florea: G. Călinescu, Mihai Ralea; 4. Conf. dr. Ion Rotaru: Tudor Vianu, Mircea Eliade.

Profesorii și elevii vor ști că înainte de acești autori au apărut, în aceeași colecție, Eminescu și Octavian Goga, colecție care s-au dovedit a fi de maxim folos procesului instructiv educativ din școală.

La Fundația "ROMÂNIA DE MÂINE" ÎNTÂLNIRE

La sediul Fundației "România de Mâine" a avut loc, în ziua de 8 decembrie, o întâlnire organizată cu ocazia sărbătorii naționale a Japoniei. Manifestarea culturală a fost organizată de Clubul "Sakura", înființat pe lângă Institutul Român de Studii asupra Japoniei din cadrul Fundației "România de Mâine".

A întâlnire au participat din partea Ambasadei Japoniei domnul Kazutoshi Hayashi și Iasuhito

Fukui, actualul și, respectiv, vizitorul atașat cultural și de presă al Japoniei la București, iar din partea Fundației "România de Mâine", președintele Fundației, dl. Aurelian Bondrea, dl. Constantin Vlad, directorul Institutului Român de Studii asupra Japoniei, cadre didactice și studenți.

După vizionarea filmului documentar pus la dispoziție de Ambasada Japoniei, au fost oferite participanților la întâlnire cărți referitoare la istoria și cultura Japoniei.

În încheiere, domnul Constantin Vlad a vorbit despre importanța dezvoltării, în continuare, pe multiple planuri, a relațiilor româno-japoneze.

EXPOZIȚII

Un pictor - poet: PETRU VINTILĂ

GALERIILE DE ARTA ALE MUNICIPIULUI BUCUREȘTI decembrie 1993

ARTA NAIVĂ

să creeze o lume a lui, un univers propriu, într-o vizinăna naivă, pe care nu o posedă decât inocența copilăriei. De aceea, cu expresia unui poet uitat, cum e Radu Rosetti, l-am putea numi "copil bătrân", pentru că, pictând într-o manieră naivă, el nu se copilește, nu se joacă de-a artă, ci creață cu maximă gravitate și profunzime de gândire. Pictura lui naivă nu se bazează doar pe spontaneitatea proprie autodidacților în materie de artă, ci și pe o benefică întâlnire cu mari pictori europeni din secolele XIV-XV și XX. Predominarea culorilor fundamentale, primare: roșul, galbenul, albastrul și, mai ales, albul lasă impresia că ne întâlnim cu o lume curată ca zăpada, deși figurile umane par, nu odată, păcate caragioase, clovnii, care joacă, conștienți sau nu, acoperiți de măști pe "scena marei teatru al lumii", "cu sentimentul că viața este vis".

În vizuinile din tablourile sale naive, Petru Vintilă încorporează discret, imperceptibil, profan, original, mari teme ale literaturii universale, exprimând prin ele, ca un talentat autor de icoane pe sticlă, o lume românească. Astăa a trezit așa de mult interesul pentru pictura lui solicitată, la expoziții din Austria, Elveția, Olanda, Belgia, Italia, Suedia, Germania, S.U.A. și prezentă în numeroase colecții personale din aceste țări. Ea merită cu prisină să stea și în casele de la noi pentru a le însenina și lumina cu albul acela de zăpadă care pare să avea sursa în celebrul tablou al lui Breueghel despre "Uciderea pruncilor".

Uneori, în tablourile lui Petru Vintilă culorile par a deveni sonore, parcă prin glas vesel sau amar și încep să ne spună povestiri despre om și despre viață în felurile ei ipostaze, de la cele senine, umoristice până la cele grotești sau marcat dramatice.

Acum, în pragul Crăciunului, albul atât de preponderent și de pur în coloristică lui Vintilă ne inundă sufletul cu o tăinuită vrajă și ne murmură colindele copilăriei. E semn al artei autentice pe care, dacă o vor vedea, studenții noștri vor avea de căstigat.

Animați de întrebări tulburătoare privind timpul, viața, nonexistența, tineri plasticieni, reunii cu colegi de breaslă mai vârstnici, expun lucrări de grafică, pictură, ceramică și sticlă la Galeriile "Simeza".

Grafica artistei Casia Csehi se înscrie în nota suprarealismului, distingându-se printre specifică și originală convergență a formelor ce se concentrează în anume zone ale suportului.

Cristian Bădescu, un plastician de o concepție barocă în abordarea temelor, dar și în modul de prezentare ai picturilor sale, surprinde prin grafierile albe ce subliniază benefici motivele plastice sale. De o subtilă eleganță, grafica Emiliei Chiș îmbină trecheri cromaticice vădind o remarcabilă măiestrie, cu specularea fericită a granulației cartonului, care oferă lucrările sale o concretate și sauroare aparte.

Ion Darida, nedezmintind vocația sa de monumentalist, expune pictură de dimensiuni mai ample, cu largi plete de culoare, inspirate vibrante prin ruperi de ritm cromatic. De o remarcabilă forță sugestivă, picturile sale aduc ceva din vigoarea și curăția plaiurilor transilvane. Alături de pânzele sale, dând verticalitate expoziției, expune ceramică Simona Tănăsescu, alternând în lucrările sale, cu o notă de sacrăitate totemică, suprăfețe lise cu cele striate, concepute într-o volumetrie de un farmec aparte.

Uzând de motive realiste, Dana Guluță realizează veritabile caligrafii de un abstract savant, impresionând prin știință cu care stăpânește linia.

Sticla polizată, fericit îmbinată cu metalul ca și sticla bicoloră, de o gracilitate neobișnuită este prezentată de Vlad Cioroiu.

Un veritabil talent grafic, Rareș Pantea, propune o serie de lucrări de pseudo-atelier, în fapt înde lung și cu har elaborat.

Aparent un mozaic de concepții artistice, expoziția de la "Simeza" este o dovadă a unității problematice existențiale, a întrebărilor la care răspund, în exprimări plastice, artiștii expozații, fie ei chiar din generații diferite.

Dragoș CIOBANU

I.D.BĂLAN

PRIORITATEA INTERESELOR ECONOMICE NAȚIONALE ÎN CADRUL RELAȚIILOR NOASTRE INTERNAȚIONALE CONTEMPORANE

Știința economică este, înainte de toate, știința intereselor materiale. Si nu-l de mirare, căci ea privește relațiile dintre oameni ca indivizi și colectivități în cadrul producției, repartiției, circulației și consumației de bunuri și servicii. De aceea, și soluțiile oferite în numele acestei științe ca politici economice trebuie să văzută prin prisma intereselor celor care le promovează, iar nu prin cea a sentimentelor sau doar a principiilor politico-filosofice pe care le afișează spre a-și impune astfel mai ușor interesele și a-și anestezia potențialii concurenți sau viitoarele victime.

Lumea contemporană cunoaște interese economice individuale, ale grupurilor sociale și celor locale, naționale, internațional-regionale și mondiale, respectiv planetare sau globale. Iar etajele superioare ale acestui megasistem de interese economice nu constituie o simplă însuflare a celor de la etajele de dedesubt, ci se află atât în raport de concordanță cât și în raport de contrapunere, fiind, prin urmare, străbătute de un întreg sistem de contradicții care, pentru a fi soluționate și a evita tensiunile, se cer depășite într-un mod acceptabil. Acest lucru este esențial deoarece oricine uită că în lumea contemporană fiecare parte a megasistemului de interese este purtată de anumiți beneficiari ajunge ca, în procesul soluționării contradicțiilor, să fie victimă proprietelor naivită și iluzii. Sub strălucirea reclamei făcute de iluzionisti pentru anestezierea viitoarelor victime sau a concurenților se pot ascunde chiar teluri de subordonare și desființare economică a victimei. Iată de ce marele nostru Dionisie Pop Marțian atragea cu îngrăjorare atenția asupra faptului că o greșeală de bază pe care o comit românii este aceea că ei fac politică fără economie și economie fără politică. Dacă privim la situația actuală a țării trebuie să recunoaștem că, deși Marțian spusește aceste lucruri cu peste un secol în urmă, nici până astăzi, mulți n-au învățat nimic din cele spuse de el și continuă să persiste în eroare, ba chiar să-i mai inducă în eroare și pe alții.

Fără îndoială, cu deosebire pentru o țară ca și o naștră, aflată în curs de tranziție, o deosebită importanță prezintă sistemul de interese din interiorul economiei naționale și contradicțiile economico-sociale care îi corespund. Din acest punct de vedere, trebuie examinat cu atenție și fără iluzii nu numai felul de economie de piață către care este îndreptată țara, dar și către ce fel de structură pe ramuri și subramuri ne conduce această tranziție ca și către ce fel de structuri sociale dacă polarizarea populației a căpătat proporțiile actuale. De asemenea, trebuie văzut dacă democrația către care tindem include sau nu în ea și democrația economică și de ce; trebuie văzut spre ce nivel concret de învățătură și cultură se prevede să ajungă populația și spre ce nivel de trai este îndreptată ea. Iar toate acestea se cer și însoțite de o clarificare a costurilor sociale ale tranziției și a naturii lor ca și a modului în care se repartizează ele în interiorul societății. Cu o singură expresie, se cer clarificate probleme fundamentale ca în folosul cui se face reforma și unde îi sunt foioasele?

Lucrurile acestea sunt deosebit de importante deoarece experiența istorică și, îndeosebi, a ultimului secol, arată că fără rezolvarea unor astfel de categorii de probleme și a altora asemenea, într-un mod care să fie realmente iar nu imaginari acceptat de populație, se crează de fapt condiții pentru contradicții și agravarea lor, pentru tensiuni sociale. Or, o asemenea situație supune societatea presiunilor și frâmantărilor, ceea ce va slăbi poziția economică și politică a țării pe plan internațional.

Reiese, deci, că în cadrul mega-sistemului intereselor, sistemului care privește desfășurarea economiei naționale trebuie să i se acorde cea

Acad. N.N. CONSTANTINESCU

mai mare atenție, de soliditatea lui depinzând țara și relațiile ei internaționale. Aici amatorismul și lipsa de răspundere imediată sau pe termen lung nu pot fi ertate.

Privind, acum, contextul internațional contemporan, trebuie spus că locul pe care țara îl ocupă depinde în cea mai mare măsură de eficacitatea economiei sale, de eficiența ei economică, socială și ecologică, de calitatea managementului economic și politic național, precum și de maleabilitatea și promptitudinea de reacție, de receptivitatea managementului și economiei la impulsurile interne și externe.

Din toate cele spuse, însă, nu este greu de observat că politica românească are și în prezent deficiențe la cele mai multe capitoare. Lipsa ei cea mai generală este aceea a insuficiențelor în domeniul înțelegerii profunde a legăturii dintre economic și politic, în dogmatismul economic și ideologic care prevalează. Economia românească a fost tratată potrivit unor shabloane externe despre care și Galbraith spunea că nu se dovedesc valabile nici pentru S.U.A. Piața a fost înțeleasă fără ofertă din partea producției naționale, doar ca cerere fără de produse de peste frontiere; piața românească a fost pusă la dispoziția industriei și agriculturii străine; împotriva evidenței, industria noastră a fost declarată, mult timp, "un morman de fiare vechi", agricultura etichetată drept "primitivă", iar moneda națională depreciată după dogme aplicate cu un zel aproape religios. Această deprecierie a ieftinit până la derizerii prețurile articolelor noastre de export și a scumpit extraordinar importul. Dezechilibrul balanței de plată externe care a urmat a obligat la contractarea de împrumuturi în străinătate care nu numai că nu au condus la îmbunătățirea situației economice, dar, din cauza lor, ne-am și trezit cu condiții care, nu o dată, s-au dovedit uluitoare. La rândul ei, corupția, acest cancer social, a ajuns un sistem care nu numai că străbate toate segmentele societății actuale, dar își intinde rădăcinile până departe peste graniță. În plus, tot timpul, se vorbește de ea dar nimeni nu ia taurul de coarne, ceea ce lovește greu în orice încercare de redresare a economiei și de înflăturare a crizei morale a societății.

De forță și calitatea economiei naționale depinde, în ultimă instanță, locul României în concertul națiunilor moderne. De aceea, trebuie înțeleasă cu toată profunzimea că este necesar ca interesele economiei românești să fie puse pe primul plan, iar nicidcum să fie uitate, cum, din păcate, se întâmplă adesea. Nu odată, însă, se spune că a face un asemenea lucru ar echivala cu naționalismul într-o perioadă în care se cere mondialism. Nimic mai fals. Toate țările considerate democratice și dezvoltate procedează tocmai pornind de la interesele proprii, cărora le subordonează întreaga lor poziție internațională. Să luăm câteva exemple.

Bunăoară, S.U.A. Rămasă, deocamdată, unica superputere, această țară își pune problema principiului fundamental care să-i ghidizeze politica externă. Cât a durat "răboiul rece", principiul-l-a constituit anticomunismul. Dar acum? Acum, când U.R.S.S. nu mai există, unii au propus ca principiu animator al politicii externe - democrația și, deci, "ce este bun pentru democrație este bun și pentru America". Dar, imediat, această propunere a fost criticată energetic, întrucât se spune -, dacă vorbim deschis "uneori susținerea mișcărilor democratice în străinătate nu este bună pentru America și nici chiar necesară". Si s-au oferit drept exemple Oriental Mijlociu și alte zone ale lumii, în care, fără a fi democratice, regimurile sunt proamericană și atunci cele susținute sunt ele. De aceea, constanta morală pe care trebuie să o aibă politica americană - sublinia, la 30 martie 1993, Kim R. Holmes, vicepreședinte al lui "The Heritage Foundation" și director al studiilor de apărare și politică externă - este "de a promova și apăra viața,

libertatea și prosperitatea poporului american. Îndeplinirea acestor teoreme constituie obligația morală a guvernului american față de cetățenii săi. Aceasta este, de fapt, esența morală a contractului social pe care noi îl numim Constituția S.U.A." Este evident, nici guvernul român nu trebuie să uite că pactul social pe care l-a semnat populația și care se numește Constituția României preținăde același lucru de la factorii puternici noastre. De aceea, nu poate fi decât curios faptul că atunci când, crescând că servesc democrația, guvernele noastre au condus economia acolo unde se află acum, când au lăsat producția și piața națională fără protecție în fața invaziei de produse străine când, drept consecință a dezinteresului față de producția națională, au fost pierdute piețele externe, s-a dezechilibrat grav balanța de plată, s-au contractat împrumuturi care nu au contribuit la redresarea economică, ci doar la sporirea obligațiilor externe, iar leul a fost împins într-o stare în care cursul său nu doar agravăza enorm inflația, dar și servește la scurgerea masivă peste graniță, fără echivalent, a unei însemnate părți din avuția națională și îngreunăza extraordinar retehnologizarea.

Dar exemplul american ne poate învăța și mai mult.

Recent, cu prilejul întâlnirii la vîrf din Zona Pacificului, menită să dinamizeze o nouă dezvoltare economico-geografică a lumii, în noile mii de vechi prieteni lăsați mai de o parte și de foști adversari deveniți prieteni și trecuți acum pe un plan înalt, presa internațională și chiar cea americană au ținut să sublinieze că America nu are nici prieteni și nici dușmani permanenți, ci doar interese permanente. Cu alte cuvinte, un pragmatism absolut. N-ar fi pe deplin firesc, ca și oamenii noștri politici precum și agenții noștri economici să fie la fel de pragmatici în promovarea intereselor economice permanente ale țării?

La rândul ei, corupția, acest cancer social, a ajuns un sistem care nu numai că străbate toate segmentele societății actuale, dar își intinde rădăcinile până departe peste graniță. În plus, tot timpul, se vorbește de ea dar nimeni nu ia taurul de coarne, ceea ce lovește greu în orice încercare de redresare a economiei și de înflăturare a crizei morale a societății.

Problema priorității intereselor economice naționale în cadrul relațiilor internaționale ale țării a ocupat un loc de vază și în dezbatările desfășurate în țara noastră de-a lungul ultimului secol și jumătate. Victoria acestui principiu a asigurat în cursul perioadei amintite modernizarea, unificarea politică și dezvoltarea economică a țării. Pentru lipsa de dogmatism în această privință este elocvent faptul că, deși partidul multora din susținătorii acestui principiu se intitula liberal, atunci când nevoile țării au cerut-o, el a adoptat o politică de protejare a industriei și a pieții naționale.

De ce dar să nu se țină suficient seama de experiența mondială, ca și de cea autohtonă și se aplică mecanic dogme care corespund altor interese? S-a ajuns până acolo, în ultimi ani, încât să se importe nu numai tractoare în dauna fabricilor noastre care mai înainte le exporau, dar și grâu, ovăz, sămânță de porumb, zahăr, sucuri, vin, lână, pulpe de pui, biscuiți și alte asemenea? De ce, când toate țările dezvoltate au o politică comercială externă convenabilă intereselor lor, noi să nu avem una? În fond, dacă economia românească nu ar fi fost artificial dezorganizată și deteriorată iar nivelul de trai al majorității populației nu s-ar fi redus sistematic în mod alarmant până la starea de astăzi, Basarabia ar fi fost de mult unită cu România și până și rusofonii ar fi votat în acest sens.

Principiul priorității intereselor economice naționale în relațiile in-

Priviri senine, optimiste, spre un viitor fericit, pentru ea, pentru generația ei, pentru țară!

ternaționale are o mare importanță și din punctul de vedere al manifestării în lume a națiunii.

O nație fără o economie coerentă, cu coloana vertebrală proprie, avantajos ancorată în economia internațională, care să-i valorifice cât mai bine forțele creative va fi totdeauna o nație slabă, fără posibilitatea premară de a se exprima, de a se face ascultată și de a se apăra. În plus, în condițiile contemporane, în numerole interdependențe, cei puternici încearcă să-și impună propriile interese naționale ca interese internaționale, sacrificându-le. În schimb, pe cele ale țărilor mai mici sau mai slabă; independența națională a statelor sălibile poate dispărea astfel, iar până la urmă interdependentă să se transforme în dependență a acestora față de cei puternici. Astfel, se poate ajunge ca locul democrației în relațiile internaționale să-l ia totalitarismul economic. Independența rămână doar acele națuni care să-și promoveze interesele economiei naționale și să le formuleze și consolideze legal, cu demnitate. Concesiile necesare pentru ajungerea la înțelegere internațională trebuie să fie democratice, reciproce și aproximativ egale în greutate, iar nu unilaterală și să nu pună în pericol propria economie națională.

Pe bună dreptate, un mare economist liberal și rector al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, Ion N. Angelescu, scria în perioada interbelică: "Datoria conducătorilor oricărui popor, care nu înțelege să fie aservit, este de a-și impune o directivă potrivit cu interesele acestuia, indiferent dacă este în armonie sau în conflict cu tendințele politicii economice mondiale". Iar răspunzând acelor care mascau practicile imperiale dominoare promovate în numele tehnicii moderne, sub pretenția priorității unor asemenea "interese universale", I. N. Angelescu preciza: "Pentru noi nu are nici o valoare și nici o utilitate o tehnică economică mai dezvoltată și o viață universală mai bună, câtă vreme ea se realizează cu prețul distrugerii sau slăbirii economiei noastre naționale". Cât realism este în această concluzie a lui I. N. Angelescu reiese din faptul că în vremurile noastre, americanii nu au renunțat nici o clipă la producția lor de articole electronice și la cea de automobile pentru că japonezii le produc mai ieftin și de o calitate mai bună. Concurența nu înseamnă capitolare, ci luptă pentru interesele proprii și capacitatea de a se adapta eficace la semnalele economiei mondiale. Ce bine ar fi să se învețe să li se acorde cea ce înseamnă o componentă fundamentală a securității naționale, dar și temelia capacitații de dialog a unei țări cu alte țări, principalul instrument al promovării interesului național, ca și o necesitate a dezvoltării democrației în întreaga viață socială și a promovării drepturilor fundamentale ale omului.

celelalte țări.

De asemenea, ar fi cazul să se rețină cu atenție faptul că astăzi nu numai că nu există concurență pură în interiorul unei economii naționale de piață, dar cu atât mai multă există concurență pură în relațiile economice internaționale contemporane. Aceasta înseamnă nu numai că politica trebuie bine și eficient impletită cu economia, iar aceasta din urmă susținută de guvern, dar și că agenții noștri economici, trebuie să aibă și dimensiuni, să le dea viață și credibilitate în concurență cu mastodonii economiei internaționale. Nu doar, ci eficiența economică, socială și ecologică trebuie să constituie aici criteriu. Aceasta cu atât mai mult cu cat, în zilele noastre, întreaga omenire trăiește și o enormă criză sau recesiune care, prin ea însăși, cere elaborarea unei strategii de securitate economică a țării.

În fine, merită subliniat că prioritățea intereselor economice naționale în cadrul relațiilor internaționale cere o politică externă mlădiaoașă, activă, bazată pe o politică economică internă adecvată, în lipsa căreia cea externă rămâne fără de suport real. În respectarea intereselor economice naționale va face totdeauna casă bună cu interesele economice internaționale, atunci și acolo când politica internațională se bazează pe democrație și respect reciproc, iar totalitarismul în luarea deciziilor este eliminat. Acest lucru este esențial și pentru succesul integrării europene. El reprezintă o mare speranță pentru popoarele bătrânușilor noștri continentali. Pentru a avea succes, integrarea însă trebuie să se desfășoare liberă de prejudecata că Occidentul are numai industrii moderne și eficiente, comparativ cu Estul și Sud-Estul, și că orice industrie est sau sud-est europeană care o concurență pe cea occidentală trebuie făcută în așa fel încât să fie eliminată. Diviziunea și cooperarea internațională a muncii desfășurate rațional și reciproc avantagează între toate țările Europei ar putea, în schimb, să asigure progresul întregului continent și al fiecărei țări în parte în cadrul noii vieții economice care începe să se prefigureze în lume. Colaborarea economică internațională sinceră, fără dominații și domatori constituie chezașia linii și progresul tuturor. Dezvoltarea economică reprezintă nu numai o componentă fundamentală a securității naționale, dar și temelia capacitații de dialog a unei țări cu alte țări, principalul instrument al promovării interesului național, ca și o necesitate a dezvoltării democrației în întreaga viață socială și a promovării drepturilor fundamentale ale omului.

PUNCTE DE VEDERE

DESPRE "FALSIFICAREA" ISTORIEI PÂNĂ ÎN 1989

lată o problemă extrem de importantă asupra căreia - credem - au să se pronunță nu numai istorici profesioniști, ci și toți cunoșcătorii și iubitorii de istorie.

După cum ne amintim cu toții, imediat după 1989, un slogan zămislit în tenebrele activităților nihiliste, demolatoare, ale relei credințe a unor a "decreta" că, în ultimele patru decenii și jumătate, istoria a fost "grav falsificată" în țara noastră. Au apărut chiar inițiative de interzicere a circulației unor cărți de istorie scrise în acei ani, de distrugere a acestora, de interzicere a cărților unor autori și a lucrărilor lor (parcă astfel de metode s-au mai folosit cândva și pe la noi, ca și prin alte țări, împotriva anumitor cărți și a autorilor lor!?) Pur și simplu pentru că o carte conținea și un anume citat - să-i zicem ritual - s-a dictat, în unele locuri, măsuri dubioase, direct vinovate de înlăturarea ei din circuitul public.

În unele biblioteci, chiar și în școli, în cabinetele de istorie au pătruns fel de fel de indivizi și chiar cete de "oameni ai noului" (!?!) care au golit rafturile de tot felul de lucrări, printre ele și de istorie, pe criterii pe care acești vajnici "pionieri ai noului" le-au certificat pe loc. S-a distrus fără măsură un fond de carte pe care astăzi și în viitor îl căutăm și vom avea nevoie multă de el. Vinovații? Justificarea unor astfel de fapte? Greu de precizat.

"Misiunea" îndeplinită de furioși purtători de cuvânt ai "noului" pe care îl avem aici în vedere a fost îndeplinită, n-a fost atât de greu acest lucru și, iată, verdictul judecății drepte tot istoria îl dă și pentru asemenea năzdrăvăni, acum, după ce am pornit din nou la drum.

Iubitorul de istorie constată, cu mare bucurie, că au apărut și continuă să apară o serie de titluri și sunt publicați o serie de autori (unii dintre ei de mult trecuți în lumea umbrelor), care - din păcate - până prin anii '70, și-au făcut loc cu greu (dar, totuși, mulți dintre ei și-au făcut loc și atunci) în planurile editoriale. E un lucru bun, pe care-l salută orice om de bună credință, cu respect pentru adevăr și lumină. Este deja deschis un front editorial pentru tot felul de astfel de apariții, pentru evaluări și reevaluări, pentru depășirea tarelor unei anumite perioade în care astfel de lucruri au putut fi mai cu greu posibile.

În acest cadru problematic - dar în altă ordine de idei - s-ar cuveni precizat că ar fi total greșit, astăzi și oricând în viitor, să se încerce taxarea globală a întregii producții istoriografice românești din cele patru decenii și jumătate scurte după cel de-al doilea război mondial drept "falsificată", drept contaminată cu interpretări care ar face-o "absolut neutilizabilă". În cadrul acestui interval, orice om obiectiv face, trebuie să facă distincții de bun simț: de

pildă, între ce a fost, și rămâne, criticabil până prin anii '60 și situația nou intervenită, radical schimbată în bine, care a urmat (desigur, neaducătoare a deplinului reviriment din acest punct de vedere).

INTERPRETĂRI FALSE, DIVERSIONISTE

După cum este cunoscut, până în anii '60 s-a practicat în istoriografia din țara noastră - urmare a implicării expuse a factorilor străini, de ocupație, până și în direcționarea scrierii istoriei - negarea semnificațiilor marilor momente ale istoriei noastre, a personalităților remarcabile care ne-au ilustrat istoria și negarea a însăși limbii române, a culturii noastre. Ne referim, firește, la anii în care s-a încercat și s-a reușit (vai, cu cât de pagubitoare efecte, chiar pe termen lung!) impunerea interpretărilor false, diversioniste asupra teoriilor științifice privind originea poporului român și a limbii noastre strămoșești. Să căte alte probleme de istorie n-au fost în acea perioadă răvășite, contra-făcute cu intenții la fel de diversioniste! Era vremea în care consilieri sovietici supraveghneau îndeaproape și modul în care se cerceta, se scria și se predă istoria în țara noastră, ei nelipsind nici de la Academie, nici din Universitate, nici chiar de la nivelul facultăților de istorie.

Luându-se un nou curs și pe frontalul interpretării istorice, pe măsură ce România - începând cu anii '60 - și-a impus atitudinea mai demnă, de independentă, de lichidare a trecutului, ce determinase falsificările de tot felul, învăluite în diabolice complicită și vinovății, în știința istorică românească a început să pătrundă, treptat, un curent proaspăt, de interpretare curajoasă, animată de sinceritate, de convingeri ferme, inspirat din analize care au încercat să ducă până la capăt judecățile asupra istoriei, să cum a fost ea, în afară prejudecăților, a conjuncturismului și a oricărei voințe abuziv-subspective, curent inspirat, totodată, din tezaurul de experiență universală în acest domeniu. În acele împrejurări au fost treptat dezvăluite și extirpate multe dințe tezele neștiințifice care se cuibăriseră - până atunci - în activitatea istoriografică, multe dintre denaturările de o gravitate jenantă pentru a mai fi doar și amintite astăzi. Au fost astfel rezise, practic, întregi capitolii fundamentale ale istoriei, capitole asupra căror, timp îndelungat, se revărsaseră valuri de erori și de omisiuni, de interpretări dogmatice, aventuriste, obiectiviste, de scheme rudimentare, lichidatoriste, stângiste, care scoțeau din istorie remarcabile pagini de existență și de luptă tumultuoasă românească. În acest context, au fost repuse în circulație noțiunile de patrie și patriotism. Aceleași îndreptări ne-au redat "Hora Unirii", "Pui de leu", "Deșteaptă-

române", "Pe-al nostru steag e scris unire" și căte altele dintre cântecele noastre fascinante de îmbărbătare, de vitejie și de luptă, interzise un număr de ani de a mai fi cântate.

Revirimentul valorificării moștenirii noastre progresiste ne-a apropiat repede de ceasul fericit al reumplerii Pantheonului neamului, aproape golit o vreme, cu marile sale figuri politice, istorice, cu iluștrii săi gânditori și cărturari, cu strălucitele sale personalități artistice. În inima poporului nostru s-a redeșteptat, treptat, conștiința de sine, amorțită o vreme, sentimentul mândriei naționale constituindu-se într-un puternic factor motor al reevaluărilor istorice și culturale de toate tipurile.

Desigur, astfel de prefaceri în modul de a gândi istoria și de a repuna în drepturi evenimente și oameni aveau la bază cercetările noi și profunde făcute de istorici de meserie, de istoricii țării. Începând, mai ales, cu anii '70, s-au deschis pentru studiu diverse arhive și unele fonduri până atunci blocate sub formula "strict secret". Statul român a cheltuit sume apreciabile pentru investigarea unor arhive străine și aducerea în țară a unor fonduri documentare importante sau cel puțin a fotocopiilor acestora. Cu o documentare din ce în ce mai cuprinzătoare, istoricii țării au putut scrie și publica, în acei ani, studii și lucrări valoroase, care în deceniile V și VI, fuseseră imposibil de scris și de tipărit.

Chiar dacă unora, astăzi, astfel de aprecieri li s-ar părea că au un iz propagandistic sau, poate, evidentă tensiune euforică, o întreagă realitate a istoriografiei românești înfățișeză tot ce a produs aceasta bun începând cu anii '60, firește, în condițiile în care au continuat să apară și lucrări mai puțin izbutite, chiar teziste sau pe de-a-neregul vulgarizatoare; aceasta constituie, desigur, o altă problemă asupra căreia nu ne propunem să insistăm aici dar care și merită pe deplin aprecieri critice severe.

În contextul pe care-l avem în vedere s-a luat curs deschis și pe planul respingerii cu fermitate a "tezelor" unor pretinși istorici de peste hotare, care, în activitatea lor diversionistă, se străduiau să falsifice adevarul și realitatea, prezintând tendențios istoria românilor, cu vizibile tensiuni șoviniste, revanșarde, rezisioniste. Pentru astfel de inițiative ale istoricilor, taxate drept "naționaliste" - se știe prea bine - conducea rea politică și țării a fost nu o singură dată dojenită sau direct bruscată pe la Moscova și prin alte locuri.

Fără îndoială, față-n față cu acestea, practic, întregi capitolii fundamentale ale istoriei, capitole asupra căror, timp îndelungat, se revărsaseră valuri de erori și de omisiuni, de interpretări dogmatice, aventuriste, obiectiviste, de scheme rudimentare, lichidatoriste, stângiste, care scoțeau din istorie remarcabile pagini de existență și de luptă tumultuoasă românească. În acest context, au fost repuse în circulație noțiunile de patrie și patriotism. Aceleași îndreptări ne-au redat "Hora Unirii", "Pui de leu", "Deșteaptă-

române", "Pe-al nostru steag e scris unire" și căte altele dintre cântecele noastre fascinante de îmbărbătare, de vitejie și de luptă, interzise un număr de ani de a mai fi cântate.

Revirimentul valorificării moștenirii noastre progresiste ne-a apropiat repede de ceasul fericit al reumplerii Pantheonului neamului, aproape golit o vreme, cu marile sale figuri politice, istorice, cu iluștrii săi gânditori și cărturari, cu strălucitele sale personalități artistice. În inima poporului nostru s-a redeșteptat, treptat, conștiința de sine, amorțită o vreme, sentimentul mândriei naționale constituindu-se într-un puternic factor motor al reevaluărilor istorice și culturale de toate tipurile.

Desigur, astfel de prefaceri în modul de a gândi istoria și de a repuna în drepturi evenimente și oameni aveau la bază cercetările noi și profunde făcute de istorici de meserie, de istoricii țării. Începând, mai ales, cu anii '70, s-au deschis pentru studiu diverse arhive și unele fonduri documentare importante sau cel puțin a fotocopiilor acestora. Cu o documentare din ce în ce mai cuprinzătoare, istoricii țării au putut scrie și publica, în acei ani, studii și lucrări valoroase, care în deceniile V și VI, fuseseră imposibil de scris și de tipărit.

Chiar dacă unora, astăzi, astfel de aprecieri li s-ar părea că au un iz propagandistic sau, poate, evidentă tensiune euforică, o întreagă realitate a istoriografiei românești înfățișeză tot ce a produs aceasta bun începând cu anii '60, firește, în condițiile în care au continuat să apară și lucrări mai puțin izbutite, chiar teziste sau pe de-a-neregul vulgarizatoare; aceasta constituie, desigur, o altă problemă asupra căreia nu ne propunem să insistăm aici dar care și merită pe deplin aprecieri critice severe.

În contextul pe care-l avem în vedere s-a luat curs deschis și pe planul respingerii cu fermitate a "tezelor" unor pretinși istorici de peste hotare, care, în activitatea lor diversionistă, se străduiau să falsifice adevarul și realitatea, prezintând tendențios istoria românilor, cu vizibile tensiuni șoviniste, revanșarde, rezisioniste. Pentru astfel de inițiative ale istoricilor, taxate drept "naționaliste" - se știe prea bine - conducea rea politică și țării a fost nu o singură dată dojenită sau direct bruscată pe la Moscova și prin alte locuri.

Fără îndoială, față-n față cu acestea, practic, întregi capitolii fundamentale ale istoriei, capitole asupra căror, timp îndelungat, se revărsaseră valuri de erori și de omisiuni, de interpretări dogmatice, aventuriste, obiectiviste, de scheme rudimentare, lichidatoriste, stângiste, care scoțeau din istorie remarcabile pagini de existență și de luptă tumultuoasă românească. În acest context, au fost repuse în circulație noțiunile de patrie și patriotism. Aceleași îndreptări ne-au redat "Hora Unirii", "Pui de leu", "Deșteaptă-

române", "Pe-al nostru steag e scris unire" și căte altele dintre cântecele noastre fascinante de îmbărbătare, de vitejie și de luptă, interzise un număr de ani de a mai fi cântate.

Revirimentul valorificării moștenirii noastre progresiste ne-a apropiat repede de ceasul fericit al reumplerii Pantheonului neamului, aproape golit o vreme, cu marile sale figuri politice, istorice, cu iluștrii săi gânditori și cărturari, cu strălucitele sale personalități artistice. În inima poporului nostru s-a redeșteptat, treptat, conștiința de sine, amorțită o vreme, sentimentul mândriei naționale constituindu-se într-un puternic factor motor al reevaluărilor istorice și culturale de toate tipurile.

Desigur, astfel de prefaceri în modul de a gândi istoria și de a repuna în drepturi evenimente și oameni aveau la bază cercetările noi și profunde făcute de istorici de meserie, de istoricii țării. Începând, mai ales, cu anii '70, s-au deschis pentru studiu diverse arhive și unele fonduri documentare importante sau cel puțin a fotocopiilor acestora. Cu o documentare din ce în ce mai cuprinzătoare, istoricii țării au putut scrie și publica, în acei ani, studii și lucrări valoroase, care în deceniile V și VI, fuseseră imposibil de scris și de tipărit.

Chiar dacă unora, astăzi, astfel de aprecieri li s-ar părea că au un iz propagandistic sau, poate, evidentă tensiune euforică, o întreagă realitate a istoriografiei românești înfățișeză tot ce a produs aceasta bun începând cu anii '60, firește, în condițiile în care au continuat să apară și lucrări mai puțin izbutite, chiar teziste sau pe de-a-neregul vulgarizatoare; aceasta constituie, desigur, o altă problemă asupra căreia nu ne propunem să insistăm aici dar care și merită pe deplin aprecieri critice severe.

În contextul pe care-l avem în vedere s-a luat curs deschis și pe planul respingerii cu fermitate a "tezelor" unor pretinși istorici de peste hotare, care, în activitatea lor diversionistă, se străduiau să falsifice adevarul și realitatea, prezintând tendențios istoria românilor, cu vizibile tensiuni șoviniste, revanșarde, rezisioniste. Pentru astfel de inițiative ale istoricilor, taxate drept "naționaliste" - se știe prea bine - conducea rea politică și țării a fost nu o singură dată dojenită sau direct bruscată pe la Moscova și prin alte locuri.

Fără îndoială, față-n față cu acestea, practic, întregi capitolii fundamentale ale istoriei, capitole asupra căror, timp îndelungat, se revărsaseră valuri de erori și de omisiuni, de interpretări dogmatice, aventuriste, obiectiviste, de scheme rudimentare, lichidatoriste, stângiste, care scoțeau din istorie remarcabile pagini de existență și de luptă tumultuoasă românească. În acest context, au fost repuse în circulație noțiunile de patrie și patriotism. Aceleași îndreptări ne-au redat "Hora Unirii", "Pui de leu", "Deșteaptă-

ADEVĂRUL ISTORIC ESTE UNUL SINGUR !

Ajuns aici s-ar cuveni să constatăm că au trecut, din 1989, aproape patru ani, cu alte vorbe aproape un cincinal de altă dată. Ce pot observa, în definitiv, istoricii și nu numai ei? În primul rând, că marile "mutații" istoriografice nu s-au produs și nu se produc, că n-au apărut încă acele lucrări și dezvăluiri de adevaruri capabile să răstoaneze fundamental istoria învățată și știută până în 1989, dezvăluiri atât de trămbițate de făuritorii "noii istoriografi", și că munca de cercetare onestă determină creații dominate de simțul măsurii al autorilor lor, aşa cum au existat creații și până în '89 și, de fapt, în toate timpurile! Apoi este de observat că gălăgioșii partizani ai răsturnării istoriei prin rescrierea ei și curățarea de "falsificări" n-au avut ce "răsturnă" în afara perspectivei, ușor de înțeles, a înlăturării unor interpretări abuzive introduce până în 1989 în circuitul istoric din motive și vinovății prea bine cunoscute și la care ne-am referit deja mai înainte. Odată înlăturare acestea din manualul școlar de istorie sau din oricare carte de istorie, au rămas faptele, cele incontestabile, cele adevarate și concluziile indubitabile ale istoriei, care funcționau prea bine și până în 1989, căci, în definitiv, n-au existat, nu există și nu vor exista nicicând două istorii, două adevăruri, nici în cazul nostru, nici al altor popoare. O singură istorie poate exista - o istorie alcătuită din fapte și aceasta nu suportă să î se pună în sarcină, în chip abuziv, la infinit, neadevaruri sau interpretări pueri-

le, tendențioase, în mod voit vinovate. Oricât s-ar încerca, de pildă, Stefan cel Mare nu va putea - acum sau în viitor - să fie făcut nici mai mare, nici mai mic decât a fost; la fel, Mihai Viteazul va rămâne peste veacuri același Viteaz cunoscut - nici mai mare, nici mai mic - s.a.m.d. Ajunși aici, am risca, chiar mai mult, și întrebarea următoare, adresată tuturor celor care gădesc cu măsură istoria mai veche sau mai nouă: să fie, oare, în stare să rezolve problema demolării "falsificărilor" istorice înlăturarea semnelor cărării pentru unele aprecieri făcute până în '89 de Nicolae Ceaușescu asupra procedurării noastre istorice? Dar oare tot ce a găndit și a spus el despre istorie trebuie aruncat peste bord?

Oricum, așa cum am întâlnit nu o singură dată din 1989 până acum, se păstrează, inclusiv în texte tipărite, ideile, chiar exprimările integrale, citatele, lipsite (e drept) de semnele cărării, extrase din lucrările lui Nicolae Ceaușescu pentru a se înfățișa, concretiza sau concluziona anumite evenimente și semnificații istorice ale lor. Pentru că istoria este una singură - iarăși suntem nevoiți să spunem și cu privire la o anumită problematică nu pot fi folosite prezentări și concluzii de mai multe feluri, oricât de mult s-ar strădui cineva!

Dar, în afara celor deja afirmate, ar mai fi ceva de precizat. Este prea bine cunoscut că, în toate împrejurările, cuvântările fostului dictator - ne referim în chip expres la cele pe probleme de istorie - aveau înmagazinate în ele rezultatele cercetărilor și aprecierile pertinente reieșite din consultarea lucrărilor de seamă și autorilor lor solicitări să ofere soluții, pentru reformularea unor concluzii cu raportare directă la documente istorice indubitabile, pentru rezolvarea anumitor situații ce aveau implicări nu doar în istorie, ci și în existența României într-un anume moment. Să fi ajuns noi, oare, până acolo încât să ne permitem acum să negăm și să anulăm întreagă această experiență și problematică de largă cuprindere și respirație, care, totuși, face parte din existența noastră, din istoria noastră? Cui i-ar servi acest nihilism, împins, practic, până la troglodism?

Problematica "falsificării" istoriei până în 1989 este, prin urmare, mult mai complexă decât au crezut-o și o mai cred teribiliștii, decât - poate - ar părea la prima vedere. Este nevoie de calm și de timpul necesar oamenilor de meserie și de bună credință care vor analiza întregul context, întreaga problematică și se vor putea pronunța cu obiectivitate, la timpul potrivit. Orice grabă în acest sens și orice exagerare - care pot determina erori grave - nu pot fi decât dăunătoare pentru istoria înșăși, care este și trebuie să

PLEDOARIE PENTRU SOLIDARITATEA TUTUROR ROMÂNIILOR

Acad. ȘTEFAN MILCU

Sărbătoarea națională a împlinirii a 75 de ani de la Marea Unire din 1918 a actualizat în conștiința poporului nostru realizarea aspirațiilor seculare spre unirea într-un singur stat a teritoriilor locuite de români. Acest obiectiv a fost realizat cu imprevizibile

agresiuni care i-au redus dimensiunile și în unele frontiere l-au fragmentat.

Îndreptarea acestei situații rămâne în perspectiva viitorului ca o problemă a unității teritoriale, s-ar putea spune geografice. Dar, de fapt, se proiectea ză tot atât de necesar și

riguros conștiința unității etnice a tuturor românilor, risipii planetar în diaspora sau în fragmente rămase în țările vecine prin formarea statelor în secolul al XIX-lea și mai adânc în geneza lor traco-dacică.

După unele aprecieri, insuficient verificate, se pare că numărul lor se apropie de 10 milioane. Chiar dacă acest număr este mai mo-

dest, problema rămâne valabilă și obligatorie.

Recenta înființare a Ligii tuturor românilor și simpozionul medicilor, convocat de această organizație, au demonstrat necesitatea ei și consecințele imediate ale primei manifestări citate.

Se poate susține că, în toamnă cum generațiile trecute, care au realizat

prima unire sub Mihai Viteazul și a doua sub Cuza Vodă, au luptat pentru unitatea teritorială, din perspectiva prezentului și a viitorului, se profilează mobilizarea sub toate formele a conștiinței și responsabilității naționale pentru realizarea unității românilor de pretutindeni, ceea ce s-ar putea numi solidaritate etnică.

Îndemnuri străbune...

Pe tainice unde,
Din neguri de vremuri bătrâne,
Se-aude, se-aude,
Măi, frate române,
Îndemn către ziua de azi și de
mâine:
- Iubește pe-aproapele tău ca pe
tine,

Si iartă păcate
De șaptezeci ori câte șapte!
Dar nu-l ierta
Pe cel ce râvnește cu pohta
La țara și inima ta,
Pe cel ce cu gânduri violente
Îți arde iarba-n poiene,
Iși lasă otrava-n izvoare,
Hotărât să te omoare,
Seara la apus de soare,
Să-ți stingă steaua din cer
Si să-ți lase trupu-n ger,
Să te facă-n casa ta
Slugă, cum ai fost cândva,
Să te pună să cerșești
Drepturile românești!

Nu! Legea talionului,-
Din vremea Babilonului,-
Nu-i bună,
Ne spune-omenia străbună.
Nu ochi pentru ochi,
Nici dinte pentru dinte,
Dar ține-l minte
Pe cel ce te minte
Si spune-i cu suflet român
Că la tine-acasă
Si la tine la masă
Doar tu ești stăpân,
Că oricât e țara de slobodă
Si vremea de grea,
Nimeni nu poate să treacă prin
ea
Ca Vodă prin lobodă...

Iertăciune, Moș Crăciune!

În amurgul de Ajun,
Când cu pacea din colindă
Stăm cu Dumnezeu în tindă,
Moș Crăciune, bătrân bun,
Rugămu-ne să ne ierți -
Chiar de-i locul să ne cerți -
C-am primit din alte părți
Pe afetele de tun
Pe străinul Moș-Gerilă
Dar știi bine c-am făcut-o
nu de voie, ci de silă.

Te-am ținut în frig afară,
Ca pe frații plini de-očară,
Pribegiți prin lumea-amară,
Ş-am lăsat să intre-n țară
Cal-troian cu burta plină
De ostași cu gând ascuns
Să-l omoare pe Isus
Si să-ngrăope în țărăna
Sfânta datină română,
Cu credința ei bătrână.
Iertăciune, Moș Crăciune!

O, ce minune o să fie!

"Labuntur anni..."

Târziu e-n ochii tăi și-ai mei,
Tristeți s-au spânzurat în ei,
Precum o rază-n flori de tei,
Si o credință-n morții zei.

E-atâta toamnă-n ochii tăi
Ş-atâta iarnă într-ai mei
Si ce troiene de zăpadă
În plete-au început să cadă!

E toamnă-n lume și e sară,
Tu tot mai crezi că-i
primăvară;
Amurgul cade de pe creste
Peste frumoasa ta poveste.

Departă soarele apune,
Dar iar răsare peste lume!
La noi, -o clipă când se duce
Zădărmicia-i pune cruce.

Se duce vremea, dar
se-ntoarnă,
Prin sărbătorile de iarnă!
Văzduhul a-nceput să cearnă
Cu fulgi, în ritm solemn, pios,
Pe staul săracăios
În care s-a născut Hristos.

O, ce minune o să fie!...
Ne-ntoarcem în copilărie,
În cete de colindători,
Când Dumnezeu I-ascuns în
norii,
Ca s-anunțăm din casă-n casă
De Nașterea-I miraculoasă...

ION DODU BĂLAN

QUO VADIS REFORMA ?

ROMÂNIA la început de mileniu și TENDINȚE ECONOMICE MONDIALE

Este un fapt îndeobște cunoscut că economiile naționale și cea mondială, mai ales în epoca modernă, dar probabil din todeauna, se dezvoltă spasmotic, sub impactul diferitelor tipuri de cicluri: sezoniere, scurte, decenale și semiseculare - fiecare având cauze proprii, specifice și conexiuni comune.

Din anul 1950, ne aflăm în ultimul ciclu semisecular, descris în 1920 de Kondratiev - economist rus, de notorietate mondială -, ciclu început după al doilea război mondial și având două faze: ascendentă, cu o creștere economică susținută, care a durat până în anii '60, și descendenta, după anii '70. În această ultimă fază, fără să se înregistreze o scădere continuă a tuturor indicatorilor economici și a tuturor economiilor naționale, creșterea economică a fost serios afectată: evoluția producției intern brut a fost încetinită, inegalitățile dezvoltării accentuate, "pungile" de sărăcie s-au lărgit iar foamele a devenit endemică în unele regiuni și țări. Această fază, probabil, se va mai perpetua un timp, până spre sfârșitul actualului secol. Prin urmare, în anii următori, dezvoltarea economică națională va continua, din păcate, să evolueze într-un context economic internațional nefavorabil, pe fondul deja slăbit al fazelor descendente a ciclului economic.

Orizontul incert al economiei românești

Perspectivele cel puțin pe termen scurt ale economiei noastre - chiar în viziunea guvernamentală - nu sunt roze: creșterea economică în 1993 va fi în jur de 0%; dezechilibrele macroeconomice (bugetar și extern) sunt în creștere; datoria externă, ajunsă deja la 5-6 miliarde dolari, în 4 ani, atrage plăta unor anuități care încep să curgă și care se cifrează la 500-600 mil. dolari/an; producția națională și unele servicii sunt descurajate; nivelul de trai e la jumătate față de octombrie 1990; acumularea internă este precară; stocurile de materiale și de produse se mențin la un nivel ridicat; inflația este cronică - de peste 200% pe an, obscurizând complet perspectivele dezvoltării; - produsul intern brut pe locul în care se aruncă îndărât, pe scară dezvoltării, spre mijlocul grupelor sărace; corupția proliferă, prea puțin stânjenită de măsurile adoptate până acum de guvern (de la începutul anului 1993, s-au înregistrat 180 393 infracțiuni cu 58 848

mai multe ca în 1992). Organele de putere s-au văzut sufocate de "viitorul" actelor de corupție prin care patrimoniul public s-a transformat în "fragmente dezarticulate": poporul s-a divizat într-un mănușchi de "imbogății ai tranzitiei" și milioanele de "expropriati ai reformei", supuși foamei, mizeriei și chiar pericolului dispariției. Șomajul se ridică la peste 1 000 000 de persoane, cu o rată de 9,4%; subcapitalizarea agenților economici este generală.

Desigur, ca să fim drepti, trebuie să recunoaștem și existența, cel puțin ca tendință, a unor fenomene încurajatoare. Între acestea să menționă: oprirea, de câteva luni, a creșterii îndelungate a producției industriale (din 1986) și posibilitatea realizării, în acest an, a unei creșteri "O" sau chiar de 0,4-0,7%; creșterea, în acest an, a producției agricole cu 11% față de 1992 în condițiile unor fenomene naturale devastatoare pentru căteva județe; existența unei anumite linii, a unei strategii a dezvoltării mai coerente și menținute cu mai multă perseverență; un profesionalism mai pronunțat în adoptarea unor decizii, în promovarea mersului reformei (eliminarea subvențiilor, liberalizarea adaoșului comercial, evident toate nepopulare); începerea, e drept, timidă, a procesului de privatizare a agenților economici cu capital de stat; intenția declarată a guvernului de a ameliora prin indexări nivelul de trai al salariaților.

A devenit certă o anumită schimbare a atitudinii comunității afacerilor internaționale, a climatului politic general în care se acționează față de România: luarea în mai mare măsură în seamă a potențialului ei economic și geostrategic pentru configurația viitoare a Europei și a lumii. Mai concret, se pot menționa: acordarea clauzei naționale celei mai favorabile prin noua tratat comercial cu S.U.A.; primirea în Consiliul European (ca membră cu drepturi depline) și în Uniunea Europeană (ca țară asociată); nediscriminări în tratamentul aplicat țării noastre de către Tratatul Atlanticului de Nord (ce se poate dovedi și un scut strategic); primirea în BERD; deblocarea finanțării externe prin semnarea unui nou acord cu F.M.I.

Realizările, după cum se vede, sunt firave, unele din ele aflate la nivel de declarații oficiale, în timp ce minusurile, din păcate, asociate cu ravagiile unei ierni

timpurii, sunt realități ce lovesc în majoritatea absolută a populației tării.

Tabloul enormelor dificultăți ce confruntă în prezent România, dar și al posibilităților și speranțelor noastre poate fi lărgit, dar operația e facilă și nu dispunem de un spațiu mai extins de analiză.

Faza descendenta a ciclului lung nu este, cum s-ar putea crede doar o perioadă istorică de decădere, disperare și distrugeri. Ea este, paradoxal, și perioada în care națiunile lumii, forțele și potențialele lor creatoare se mobilizează, își încordează puterile, își înălță spărturile și rezidurile acumulate, își sporesc creativitatea pe toate planurile, în pri-

mul rând pe cel tehnologic, pregătind condițiile pentru un nou avânt, pentru o nouă fază ascendentă a ciclului lung. Așa se întâmplă și azi cu economiile naționale și cu economia mondială în ansamblu.

Ce schimbări se prefigurează în prezent pentru următorul secol și pentru următorul mileniu în economia mondială? Evident, în cele ce urmează s-ar putea prezinta, pentru ilustrare, un studiu amplu bazat pe cifre, analize, studii etc. Spațiul ne obligă a apela doar la trei scenarii elaborate de cunoștuți specialiști în prognozarea dezvoltării economice mondiale și zonale.

■ Dr.CONSTANTIN MECU
(Va urma)

EFICIENȚĂ SI ECHITATE ÎN ECONOMIA SOCIALĂ DE PIAȚĂ

Oricare țară, în orice moment, cu atât mai mult în momentele de răscruce, de transformări esențiale, de schimbare a sensului mersului lor, își pune problema opțiunii pentru un sistem economic care, în mod firesc, să fie capabil să răspundă nevoilor oamenilor, să-i asigure perspectivele dorite, o dezvoltare economică, socială și ecologică în măsură să evite tensiuni majore și convulsiuni grave în societate; un sistem economic care să se bazeze pe libertate și care să conducă efectiv la prosperitatea populației. Tinând cont de evoluția contemporană a economiei mondiale, de experiența celor mai multe economii naționale, sistemul, obiectiv, cel mai favorabil este cel al economiei de piață.

Analiza comparativă permite, totodată, identificarea catorva tipuri ale economiei de piață, care, după cel de-al doilea război mondial, au fost capabile să genereze unele îmbunătățiri substanțiale ale standardei de viață, să realizeze o eficiență superioară, inclusiv pe piață mondială: economiile de piață "direcționate de consum" (S.U.A.), economiile de piață "ghidate administrativ" (Japonia) și economiile sociale de piață (Europa de Vest). Ne propunem, în cele ce urmează, să facem câteva considerații de ordin teoretic cu privire la economia socială de piață.

Eficacitate economică - eficacitate socială

Leon Watras, care a inspirat "teoria bunăstării economice", precursor al economiei sociale de piață, consideră că eficacitatea economică nu are valoare dacă nu este, în același timp, și eficacitatea socială. Societatea imaginată de el este o economie de piață, cu un stat puternic și ferm, un stat chemat să fie prezent în producție și repartiție, cu responsabilități foarte clare în realizarea unui "echilibru între drepturile individului și cele ale statului însuși". Reținem și aprecierile lui Vilfred Pareto, potrivit căruia eficacitatea și echitatea nu sunt unul și același lucru: nu este suficient să produci

fie în acord cu condițiile de echilibru general stabil..." (Principala Economică, Editura Academiei Române, București, 1993, p. 304). "Principiile de reglare" în materie de îndiguire a monopolurilor, politica socială sunt și ele prezente în această concepție. De altfel, sistemul preconizat este foarte aproape de ceea ce înseamnă economia socială de piață, care, în concepția sa, se referă la: "elemente constitutive" ale sistemului; principiul concurenței, cadrul juridic și instituțional; elemente de reglare (preocupare pentru social, justiție socială, echitate); politici de echilibru.

Intervenția statului

Economia socială de piață, întâlnită în mai multe țări din Europa de Vest, și în special în țările nordice și în Germania, se constituie într-un sistem economic în care se asociază liber inițiativa individuală și principiile progresului social. Promotorii "Școlii de la Freiburg", cărora li se adaugă și Ludwig Erhard (creatorul economiei sociale de piață), au conceput o economie care să funcționeze numai cu condiția existenței libertății - a libertății alegerii profesioniștilor și a locului de muncă, a liberei inițiative de a întreprinde, a libertății de a dispune de capital. Se consideră că omul dă un randament cu atât mai mare, cu cât rezultatul muncii sale determină mai evident soarta sa, aceasta fiind ideea de bază a teoriei economiei sociale de piață.

Potem aprecia că, având în vedere principiul economic, economia socială de piață se caracterizează prin: proprietatea privată ca bază a sistemului instituțional al interesului și progresului; libertatea de acțiune, libera inițiativă și întreprindere, ca motor al dezvoltării economice; profitul - scopul și motivația activității economice; concurența, care-i determină pe agenții economici să fie mereu în competiție, sancționându-i pe cei ce nu reușesc; piața - instituția prin care cele enunțate prind viață. Economia socială de piață nu subestimează omul; dimpotrivă, se apreciază că progresul trebuie să fie, în cele din urmă, al societății, al membrilor ei. În acest sens, bunăstarea colectivă nu poate fi identificată cu suma bunăstărilor individuale - idee întâlnită la L. Watras și neacceptată de V. Pareto. În acest context, principiile economice se îmbină cu principiile sociale. Este prezentă decizia socială, ce aparține în mod încrucișat puterii publice, care trebuie să conducă la situația când ceea ce este profitabil pentru unii să devină, într-o oarecare măsură, profitabil și pentru alții. Decizia socială vizează, deci, modul de repartitie, redistribuirea veniturilor pentru a asigura satisfacția unor nevoi individuale sau colective, justiția socială. Apare tot mai evident că, într-o atare concepție, eficacitatea socială nu este contrară eficacității economice, ci, dimpotrivă, în acest fel se asigură pacea socială atât de necesară păcii economice.

Pe același plan cu principiul economic stă principiul social, care include componenta răspunderii. Pe de o parte, fiecare agent economic și elaborează în mod liber planuri și pe propriile răspunderi în legătură cu ceea ce vrea să consume sau să producă, să ofere sau să obțină, agenții economici cunoscându-și cel mai bine dorințele și interesele. Coordonarea acestor planuri se realizează prin mecanismul prețurilor. Pe de altă parte, intră în acțiune statul, care se implică și este responsabil pentru promovarea unei politici monetare și fiscale corespunzătoare, de natură să stimuleze creșterea economică; el asigură cadrul legal, infrastructura, garantează o concurență în stare de funcționare și pună la dispoziția oamenilor așa-numitele "bunuri publice" ca securitate publică, mediu înconjurător sănătos, o dezvoltare adecvată.

tă a educației, a ocrotirii sănătății și.a. Statului îi revine și rolul de a crea cea mai mare egalitate de șanse posibile, de a împiedica nedreptățile și a apăra pe cei dezavantajați - someri, bâtrâni, bolnavi, copii.

Economia socială de piață - avem în vedere experiența Germaniei, Austriei, Suediei și.a. - demonstrează că intervenția statului în economie nu contravine legilor pieței, ci, din punct de vedere, asigură respectarea lor, amplificându-le acțiunea prin correctivele pe care le aduce, prin creșterea eficiențăi economice și prin reducerea risipei și riscurilor. Fără îndoială, se ridică o problemă esențială: măsura, gradul intervenției statului, care trebuie să fie minim și exercitat prin mijloace economice și nu administrative. Statul intervine în jocul liber al pieței prin acțiunea fermă a unui cadru de reglementare de ordin legislativ. De asemenea, statul, în intervenția sa, trebuie să folosească mijloace diverse, conforme cu cerințele pieței și în mod eșalonat. O acțiune radicală și rapidă nu este recomandată decât în timpuri deosebit de precare. Statul trebuie exclusiv să echilibreze anumite neajunsuri și nedreptăți, dar el nu poate și nici nu trebuie să preia de la cetățeni riscul unor greșeli datorate deciziilor sau acțiunilor lor eronate.

Protecția socială

Economie socială de piață îl este caracteristic și sistemul de asigurări sociale. Fără a îngădăi prea mult responsabilitatea personală, sistemul asigură, încă din primele momente, o micșorare a riscurilor pe care le comportă viața și, în același timp, o asistență cu cele mai moder-

ne mijloace tehnice ajutătoare. Rețeaua socială cuprinde, în principal, asigurarea în caz de șomaj și promovarea muncii, promovarea calificării, plasarea și orientarea profesională, pensiile, ajutorul social, plata în cont a salariailor, ajutorul familial, subvențiile, asistența bâtrânilor, ajutorul pentru creșterea și educarea copiilor, ajutorul pentru tineret, asigurarea în caz de accidente, ajutorul de chirie, ajutorul pentru educație, serviciile medicale publice, acțiunile de asistență, asigurarea de boala, despăgubirile, compensațiile etc. Prin sistemul de asigurări sociale, ca și prin politica de redistribuție a veniturilor (contribuții sociale ale patronilor și salariaților, impozite pe venituri etc.) se asigură protecția socială și pacea socială. Desigur, măsurile de protecție sociale pot fi viabile doar în măsura în care au loc reconstrucția, relansarea economiei. Evoluția concomitentă a întregii economii și a rețelei sociale întărește sentimentul de solidaritate și încredere în forța eficientă a economiei sociale de piață. Aceasta este necesar să fie însoțită de o legislație adecvată.

Economia socială de piață corespunde cerințelor și structurilor complexe ale societăților industriale moderne. Ea este un sistem bine construit, care are menirea să garanteze libertatea consumatorilor și a producătorilor într-un cadru pro-pice dezvoltării generale a societății, să mențină în echilibru diferențele intenții și opțiuni economice fără a le dirija "de sus".

■ Prof. dr. DUMITRU PUGNA
■ Conf. dr. CORALIA ANGELESCU

în cadrul ofertei de forță de muncă.

Din punct de vedere numeric, oferta de forță de muncă va spori în următorii 10 ani. În consecință, retehnologizarea este necesar să fie concepută nu numai ca un factor de sporire a eficienței economiei românești, ci și ca unul de creare a noi locuri de muncă pe termen mediu, pentru a se evita creșterea sensibilă a șomajului. Conturarea tendinței de creare a noilor locuri de muncă va trebui să se facă și pe baza transformărilor calitative ale ofertei de forță de muncă. Creșterea cifrelor de școlarizare din învățământul superior din acești ani va determina importante mutații în structura profesională, ca și în statusul social al diferitelor meserii.

Este necesar ca retehnologizarea să aibă printre obiective sale și o mai bună definire a vocației economiei românești în cadrul circuitului economic internațional. Într-o lume a unor interdependențe crescănde și într-o etapă în care combinațiile între diferitele tipuri de tehnologii se multiplică, alegerea ramurilor și tehnologiilor în care se va realiza specializarea forței de muncă este hotărâtoare pentru susținerea dezvoltării economice. Dacă se ține cont că, în viitor apropiat, obiectivul declarat îl va constitui liberalizarea schimburilor externe, rezultă că unul dintre factorii care pot contribui la asigurarea echilibrului pe piață forței de muncă va fi stimularea exporturilor, mai ales pentru produsele de înaltă tehnicitate, ce încorporează muncă superior calificată.

Datorită concurenței acerbe de pe piețele externe, locurile de muncă depinzând de export pot deveni vulnerabile în momentele de slabă conjunctură sau în cazul restrukturării cererii din comerțul internațional. Reducerea vulnerabilității locurilor de muncă față de fluctuațiile cererii externe presupune realizarea concomitentă a unor obiective ale retehnologizării.

În primul rând, prin metodele de organizare a producției, implementate odată cu retehnologizarea, este necesar să se stimuleze creșterea flexibilității și adaptabilității întreprinderilor.

În al doilea rând, un rol important va reveni tipurilor de produse în care se va realiza specializarea exporturilor. Factorii care determină tendința de specializare a exporturilor unei țări sunt mulți, printre aceștia numărându-se resursele naturale, nivelul de calificare și mobilitatea forței de muncă, forța economică și capacitatea de cercetare științifică. Specializarea este, deseori, o alegeră între posibilitățile de utilizare eficientă a factorilor de producție în prezent și cele din perioadele următoare. Pentru că pe piață mondială există cerere atât pentru produsele de vârf, cât și pentru cele de nivel tehnic mediu, unele țări pot realiza, în anumite perioade, un grad ridicat de prosperitate și de ocupare a forței de muncă prin oferirea la export a unor produse de bună calitate, dar de nivel tehnic mediu. O asemenea opțiune se dovedește profitabilă în condițiile unei evoluții relativ stabile a sistemului tehnic, neantrenând costuri ridicate de cercetare și calificare a forței de muncă. Dar, în perioadele de profunde restrucțuri ale bazei tehnologice, menținerea exportului de produse care apar ca fiind tehnic depășite conduce la dificultăți majore pe piață forței de muncă. În consecință, retehnologizarea va trebui să fie astfel proiectată încât să se evite dependența exportului de produse care se pot uza rapid din punct de vedere moral, ceea ce ar conduce la o accentuată instabilitate pe piață forței de muncă, la mărirea costurilor de adaptare structurală.

În al treilea rând, un factor de mărire a debușelor și, implicit, o

posibilitate de repliere pe piață internă în momentele de slabă conjunctură externă a firmelor care în mod tradițional desfășoară o intensă activitate de export, îl constituie formarea, prin intermediul retehnologizării, a unui sector relativ extins cu un nivel tehnologic ridicat. Astfel, produsele fabricate pentru piețele externe și-ar găsi posibilități de desfacere și pe piață internă. În consecință, una dintre urmările retehnologizării ar fi achiziționarea și dezvoltarea de la variațiile din mediul economic extern.

■ Florin-Marius PAVELESCU,
Institutul de Economie
Națională

TINERII PE PIATĂ MUNCII

Tranzitia la economia de piață în România nu a răspuns așteptărilor și speranțelor tinerilor de a-și valorifica capacitatele intelectuale, potențialul creativ. Mai mult, o parte considerabilă a tinerilor, cu pregătire medie sau superioară, au intrat în categoria de suprapopulație înainte de a fi ocupat un loc de muncă. În fața spectrului de șomer nu este de mirare că mulți tineri își manifestă nemulțumirea față de ceea ce le oferă țara lor după 1989. Deși guvernul actual a adoptat măsuri favorabile tinerilor, în sensul stimulării agenților economici de a-i angaja, ele s-au dovedit a fi ineficiente atât timp când economia este dominată de dezechilibre ce adâncesc criza economică și socială. În consecință, ocuparea unui loc de muncă pentru tineri de azi și viitoarele generații constituie și va constitui o problemă de mare acuitate.

De fapt, o caracteristică a pieței muncii din România o constituie scăderea ratei ocupării forței de muncă activă și creșterea ratei șomajului la toate categoriile de vârstă. Dar, ceea ce mai afectată de șomaj este populația tânără, până la 30 de ani. O asemenea situație o regăsim și în țările dezvoltate. Dacă, din punct de vedere al nivelului ratei șomajului în rândul tinerilor, ne-am alinia, totuși, acestor țări, ne particularizăm, în raport cu ele, prin cauzele ce au generat starea actuală și prin posibilitățile materiale și financiare de a susține o politică activă și de protecție socială care să asigure un trai decent tinerilor dar și celorlalte categorii aflate în șomaj.

Existența șomajului de mari proporții în rândul tinerilor în cele mai multe țări dezvoltate este un efect al restrucțuirilor și modernizării aparatului de producție iar, în unele perioade, al crizei economice sau și rămânerii în urmă a școlii, a diferitelor forme de pregătire, corespunzător cerințelor calitativ-structurale ale pieței muncii. În România, cauzele țin de dezorganizarea vieții economice și sociale. Avem în vedere declinul producției până la atingerea pragului critic de statormicire a unei crize economice care a devenit un fenomen cronic și care a dus la subutilizarea capacitaților de producție, fie ele și moderne, atrăgând după sine disponibilizarea de forță de muncă chiar foarte pregătită.

Fără îmbătrâna multor întreprinderi fără o motivație tehnică, tehnologică și economică, precum și promovarea blocajului financiar au frânat revigorarea activității, inclusiv a unor întreprinderi competitive, ceea ce a determinat contracția locurilor de muncă.

Practicarea unei rate ridicate a dobânzii și a unui curs de schimb ce a devalorizat continuu moneda națională au destabilizat pârghiile

valorice, având un efect negativ asupra întregii economii naționale. În asemenea împrejurări, deși țara noastră nu este lipsită de un potențial economic important, tinerii, într-un număr tot mai mare, au "beneficiat" de unica sănătă, mai puțin cunoscută, de a se însola în segmentul pieței muncii-șomeri. Astfel, se explică faptul că, o dată cu creșterea dimensiunii șomajului, care este de peste un milion, tinerii, alături de femei, devin o categorie defavorizată, negăsindu-și locul pe care-l merită în societatea românească. Este dureros faptul că o parte considerabilă a tinerilor cu pregătire medie și superioară, cu meserii corespunzătoare progresului tehnic sunt marginalizați, forțați să emigreze pe meleaguri unde speră la mai bine.

Comparând dimensiunea șomajului în rândul tinerilor din România cu aceea din alte țări, constatăm că ne situăm pe o poziție de "vârf". Astfel, în Spania, rata șomajului în rândul tinerilor sub 25 de ani este de 36,4%, în Italia, de 27,4%, în Franța de 22,9%, în Belgia de 19,7% și în Anglia de 17,4% (aprilie 1993) iar, în România de 36,4% (august 1993). Dacă la această grupă mai adăugăm și pe cei cuprinși în categoria de vârstă 25-29 de ani, vom constata că tinerii sub 30 de ani dețin în totalul șomajilor o pondere de 56,2%. Pondere tinerilor de până la 25 de ani în totalul șomajilor cu studii medii este de 30,7%. Tinerii cu studii superioare, luând în calcul grupele de vârstă până la 30 de ani, reprezintă 42,2 din totalul șomajilor, la nivelul respectiv.

Menținerea la cote ridicate a șomajului va avea efecte negative nu numai asupra calității forței de muncă în sensul că se degradează profesional și moral, dar și sub aspect economico-social. Avem în vedere că acele cheltuieli făcute cu pregătirea tinerilor nu vor putea fi recuperate prin aportul lor la crearea de venit național și cu atât mai puțin la sporirea acestuia precum și multiplicarea actelor antisociale săvârsite de tineri fără ocupație.

În condițiile țării noastre, de prelungire a stării de criză, în cele mai multe sectoare de activitate, și cu posibilități reduse de investiții pentru restrucțuirea, modernizarea și relansarea economiei, crearea de locuri de muncă și reducerea șomajului sunt greu de realizat pe termen scurt și mediu. În plan îndepărtat, sănsele de ocupare a unui mare număr de șomeri ar putea spori dacă economia va cunoaște relansarea, dacă se va atinge ritmul de creștere economică în măsură să creeze locuri de muncă.

Conf. dr. Nedea Chira
PĂRĂLUȚĂ

RETEHNOLOGIZAREA ȘI OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ

Alături de crearea cadrului instituțional specific economiei de piață, reajustările structurale ale sistemului tehnologic se constituie într-unul dintre elementele-cheie ale asigurării succesului reformei economice din țara noastră. Având ca obiectiv principal sporirea competitivității economiei românești, retehnologizarea implică schimbări majore în ce privește raporturile și rolul factorilor de producție în creșterea economică, ca, de altfel, și redefinirea intereselor diferitelor ramuri economice.

Așa cum rezultă din experiența internațională, principala caracteristică a noilor tehnologii aplicate mai ales în producția industrială o constituie economisirea masivă a forței de muncă, ceea ce, în condițiile menținerii constante a cererii, se dovedește și, la prima vedere, un factor generator de șomaj. Situațiile de disponibilizare a lucrătorilor pot apărea nu numai ca urmare a creșterii productivității muncii, ci și ca o consecință a schimbării structurii de calificare cerute de noile tehnologii.

Sporirea componentei muncii intelectuale are loc pe fondul unei sinteze a cunoștințelor necesare pentru desfășurarea activităților productive. În consecință, are loc o reducere a cererii sistemului productiv, pentru anumite meserii și profesii, fără ca aceasta să ducă, în unele cazuri, la dispariția lor complete.

Concomitent, apar noi profesii, legate de noile tehnologii, a căror trăsătură distinctivă o constituie, pe lângă un conținut al muncii diferit de cel al profesiilor tradiționale, gradul

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI • PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

DIMITRIE CANTEMIR ȘI SPIRITUL EDUCAȚIEI INTEGRALE

S-au împlinit 320 de ani de la nașterea și 270 de ani de la moartea lui Dimitrie Cantemir, evenimente spirituale de referință care, asemenea multor alțioră din ultima vreme, au trecut aproape neobservate. Fapt cu atât mai greu de explicat cu cât în cultura noastră, Cantemir este primul mare semn că, oricăr de puternice accidente s-ar mai fi ivit, cursul ei nu mai putea fi opri. Procesul automodelar românești dobândise un sens ireversibil care-l va ajuta să supraviețuiască epocii de lătă, dar continuă descompunere morală specifică domniilor fanariote. Peregrinările multora dintre operele cantemirene au însemnat numai o întâzire, dar nu stîngerea evoluției cugetării românești, la cărei proces de limpezire, de individualizare, ideile despre educație și învățământ au avut un rol remarcabil.

După cum viața lui Dimitrie Cantemir nu se poate reconstituă decât "în legătură cu operele pe care le-a scris beizadeaua și exilatul" (Nicolae Iorga), tot astfel ideile sale remarcabile despre formarea omului nu pot fi circumscrise cătorva etape sau opere, chiar dacă unele dintre acestea au un caracter preponderent educațional. Sub o înfățișare sau altă, asemenea idei se regăsesc în cvasitotalitatea operei cantemirene. Si ceea ce din unghiul strict de vedere al istoricului, al filosofului, al geografului, al etnografului sau al lingvistului apare în opera lui Cantemir ca fragment sau chiar obscur se întregește și se luminează de cum se raportează coordonatelor educaționale, pe care acesta și-a conceput și și-a elaborat întreaga operă.

Primul argument în acest sens îl oferă Divanul, scriere bilingvă, tipărită în grecește și românește la Iași, în 1698, la cererea fratei autorului, Antioh Vodă Cantemir, căruia de altfel i-o și dedică. Prima parte a Divanului (Cartea I) este un dialog între Înțelept și Lume: Înțeleptul, înțeleiat pe învățătură, învinuiește și disprețuiește Lumea, iar aceasta se apără lăudându-se. Pentru această parte a fost stabilit și un model, identificat în Dioptra (Oglinda) lui Filip Solitarul, scriitor ascetic bizantin (secolul al XI-lea). Totuși, analiza comparată a Dioptri și a Divanului lui Cantemir luminează originalitatea acestuia, atât ca formă, cât și ca poziție ideatică. Pe cătă vreme Cantemir adoptă dialogul ca formă literară de mare expresivitate, potrivită dorinței de a iniția pe cititori în sistemul adeverărilor înfățișate, Dioptra se mulțumește cu forma dogmatică a predicii bisericești. În vreme ce Dioptra, după modelul cărților de asceză, proclamă ca valori comportamentale umilință, pasivitatea, Divanul militează pentru înțemeierea educației morale pe principiul cunoașterii de sine, imprimând, în bună tradiție românească, un sens activ formării și afirmării omului. Către această finalitate tinde întreaga corespondență stabilită între Macrocosm și Microcosm din

Cartea I, ca expresie a armoniei dintre diferențele planuri ale sistemului lumii: aici se spune fără ocol: "lumea mică, adică omul", pentru ca, în cele din urmă, Cantemir să susțină că microcosmosul, deși are trăsături comune cu macrocosmosul, nu trebuie să-l imite servil, în aceasta constând de fapt înțelepciunea omului. Înțeleptul se regăsește, astădat, în voiață și capacitatea de a se autoperfecționa necontenit. Divanul este, deci, o carte de educație morală, cu o înțelegere apropiată de epoca Renașterii, și nicidcum o carte de asceză, cu tot ceea ce decurge din această deosebire în planul formării omului. Este o deschidere făcută în morală teologică și, totodată, cea mai importantă contribuție adusă până la el, sub o formă sistematică, dezvoltării ideilor românești despre educație.

Asemenea caracteristici, cum aminteam, se regăsesc și se completează în perspectiva ipotezei că Divanul a fost alcătuit în intenția unei prime lucrări pedagogice, concepută în vizionarea filosofică a timpului, pe care, totuși, o devansează în multe privințe, și în maniera de lucru a lui Cantemir din prima etapă a evoluției sale, când își expune ideile în formă preponderent literară. Din această perspectivă, atât caracterul, cum zice N. Iorga, "de despoiere și orânduire a scripturilor", cât și "incercarea de a împăca morală religioasă cu etica filosofică" într-un "îndreptar pentru laici" se impuneau totuși, așa cum astăzi un manual se impune să constituie sinteza disciplinei respective.

Divanul propune, deci, un sistem avansat de educație, în cadrul căruia se analizează metodelor și mijloacelor de împlinire a unor asemenea scopuri, cudeosebire, delimitarea vârstelor celor mai propice atingeriților propuse. E puțin probabil că intenția de a scrie o lucrare fără un caracter normativ specific ar fi determinat abordarea unitară a atâtălor ale educației, necum adâncirea lor așa cum o avea în Divanul. Mai ales că nicăieri autorul nu se mulțumește cu prezentarea neutră a argumentelor, ci pretutindeni urmărește să convingă, să determine opțiunea personală a lectorului, scop esențial asupra căruia atrage atenția încă din "Carte cătră cetitoriu": "nu numai cu ceea ce să rămâi, că pănă nu le vîduce la praxes, folosințe nu-i". Iar pentru dobândirea acestei "folosințe", Cantemir nu se mulțumește să teorețeze asupra virtuții, ci, ca pedagog cu experiență, are în vedere "îndemnătoarele și împingătoarele principii", ca și "mijoacele și tocmelele" prin care se poate ajunge la virtute. Iar ajunge la virtute presupune a cunoaște motivele și căile viciului, între care Cantemir aşază ignoranța, pe cătă vreme înțelepciunea este judecată în strânsă legătură cu un comportament superior.

A cunoaștere însemnată deopotrivă a căută înțelesul lumii, dar a te și cunoaște pe tine însuți - condiție și consecință, totodată, a unui suprem gest de demnitate. Iar cunoașterea de sine, înse să precizeze Cantemir, însemnată nu numai cunoașterea fizică ("a celui pre din afară om"), ci și psihică ("a celui pre din înțeptul om, carea iaste a sufletului"), ambele direcții trebuind să tindă spre un scop unic: "vrednicia" (citește virtutea), "adecă cu carea omul pre alalte pemântești pre toate întrece". Cunoșcându-se pe sine, omul dobândește prin învățare ("adecă are mințe adevăratele a înțelege") capacitatea de a domina împrejurările lumii, dar și însumarea, prin efortul automodelării, a valorilor acesteia; cunoașterea poate prilejui reculegerea, ca premisă a atitudinii active cugetate; ea favorizează învățătura, cu finalitatea ei - formarea omului "nu rob, ci stăpân al lumii". Însăși durata vieții este împărțită în raport de putința cunoașterii. În această accepție formativă, cunoașterii îi sunt subordonate "mijoacele și tocmelele", recomandate pentru dobândirea sau redobândirea virtuții, integrarea faptului exemplar ("de la alții pildă să iai"), exercițiul conceput ca intens efort personal ("cu toate puterile înținde-te, învăță-te"), lectura cărților, examenul conștiinței, dojana. Toate cele șapte vîrste ale formării omului sunt judecate în raport cu capacitatea acestuia de a cunoaște.

De altminteri, intenția de a elabora o amplă lucrare de educație, care să poată avea și un început de caracter normativ, este susținută nu numai de analiza internă a Divanului, ci de întreaga activitate a lui Cantemir, îndreptată spre scrierea unor lucrări care, prin conținut și expresia lor, să favorizeze răspândirea cunoștințelor culturale în Moldova. După Divanul scrie Imaginea științei sacre, Logica (un manual clar, cu definiții sobre, destinat studiului) căreia îl-a dat și denumirea de "Micul manual de logică generală", apoi Laudă cătră izvoditorii și cătră virtuția învățăturii, cuprinzând prezentarea filosofului flamand von Helmont, însoțită de bucați alese, cu scop de popularizare în Moldova a acestei filozofii. Toate acestea, însoțite de vîrantele sale chemării ca "de cila înainte nu mai mult streină decât ai noștrisă știe", pot alimenta ipoteza că lui Dimitrie Cantemir nu-i era străină intenția de a relua și întări, de astă dată în limba poporului său, tradiția colegilor moldoveni.

Si deși ideile sale despre educație primesc mereu afluvenii unor noi zone de cugetare, se îmbogătesc cu noi ar-

gumente, dobândesc un mai pregnant caracter polemic, o analiză paralelă între Divanul din 1698 și Locă obscură în cathechisi din 1720 ar pună în lumină multe idei de sorginte comună. O parte dintre acestea sunt expresii ale concepției sale umaniste, potrivit căreia educația și învățământul intră nemijlocit în ecuația progresului uman, a dialecticii istoriei. De aici și ideea sa anticipativă că puterea unui popor constă nu în cuceriri, ci în forme de viață spirituală pe care le modeleză. Si tot de aici criteriul aprecierii omului nu atât după rangul social, după avere, ci după efortul de înnobilare spirituală, în virtutea căruia Mihai Racoviță, deși cuminat al său, este ironizat întrucât "categoriile logică n-au citit și în cărțile științei nu s-au zăbovit", iar Constantin Duca întrunește elogioase pentru că "nu puține făclii topise asupra cărților filosoficești". Alte asemenea opinii, derivate firești ale concepției sale filosofice, reprezintă neîndoilenic rodul unor ceasuri de fertili meditație proprii, ca și această idee, ce-l anunță pe Rousseau, a nașterii oamenilor la fel de buni. Este o idee folosită polemică în Locă obscură și potrivit ei, "de la naștere toți se nasc în mod egal buni, dar după naștere, în lipsa măsurilor de constrângere (citește educație, n.n.), prin convorbiri rele, contractează obisnuințe urăte". Ca atare, Dimitrie Cantemir respinge teza predeterministă, în concepția lui, omul fiind "educabil și liber să-și aleagă destinul". Organicitatea acestor idei poate fi urmărită pe parcursul întregii opere cantemirene: ideea autonomiei voinei este prezentă și în Istoria ieroglifică, după cum tot aici este respinsă predeterminarea transcendentă asupra omului, iar teoretizarea etico-morală din Divanul se susține în Istoria ieroglifică prin analiza caracterologică magistral condusă.

Explicând edificiul de personalitate al poporului nostru prin legătura și unitatea românilor de pretutindeni, prin rolul lor specific, autonom ce trebuie să-și asume în istoria universală, Cantemir a susținut idealul automodelării, al autoperfecționării continue. Literatura, istoria, geografia, filosofia, lingvistica, etnografia, tot ceea ce în vremea lui putea să însemne învățătură, a fost turnat la baza acestui simbol al trăiniciei, către care se îndreptau privirile tuturor marilor săi înaintași și de la adăpostul căruia aveau să pornească la realizarea unității politice și răsfrângătorii săi. Cu o asemenea expresie potențată, demersul educațional avea să pătrundă în ecuația specificului nostru național.

Ca "om de lume" sau ca "ascet de bibliotecă", adâncindu-se în lectura clasiciilor antichității greco-romane, notând cu interes tot ceea ce ținea de sistemul de educație al tuturor popoarelor cu care venea în contact, sintetizând și polemizând, iar în cuprinsul acestui proces, anticipând prin stră fulgerări geniale viitoarele orienturi ale gândirii educaționale, Cantemir și-a propus și a reușit să-i imprime acestui vast edificiu de cugetare și faptă un sens profund românesc. N-a pregetat nici o clipă ca ceea ce afia despre cările de pregătire a omului să răsfrângă, cu un gest binefăcător, asupra poporului său, învățându-l, sfătuindu-l, semnalându-i sau proiectându-i individualitatea și, mai presus de toate, iubindu-l cu dragoste filială și paternă totodată. Marea lui lecție, valabilă astăzi mai cu seamă, este de a fi privat și a fi judecat lumea prin care a trecut cu un ochi românesc și într-acesta prestigiul învățăturii sale sporește odată cu trecerea anilor. De aceea Cantemir rămâne unul din marii nostri contemporani.

■ Mihai IORDĂNESCU

• La Constantinopol a dat lecții particulare, a întocmit un brevar de logică în latinește, a predat cursuri de muzică turcească.

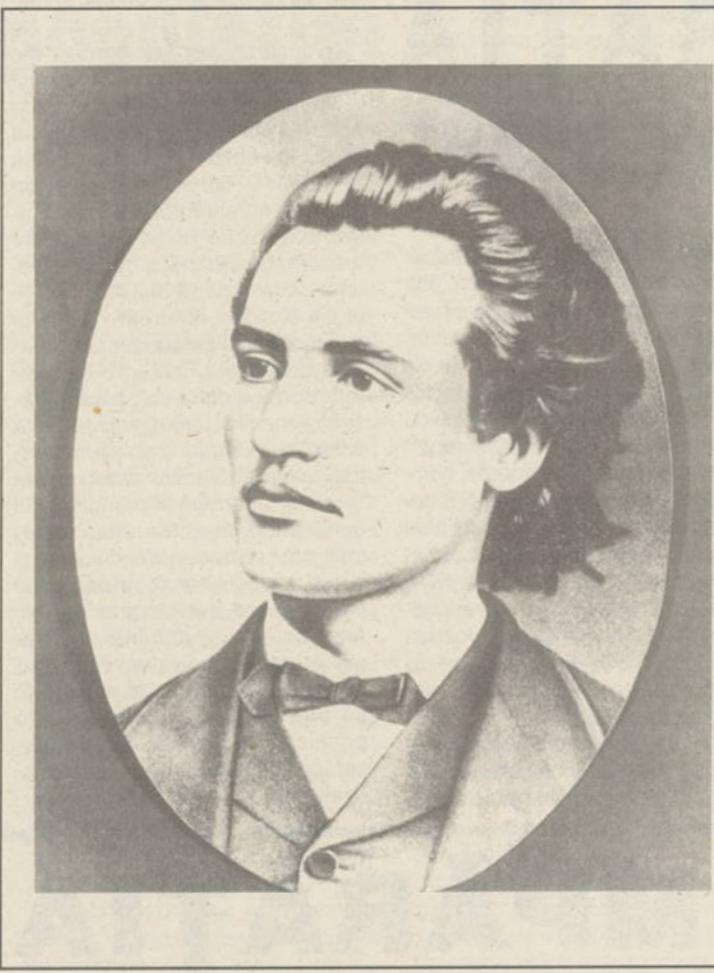
PERMANENȚE ROMÂNEȘTI • PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

MIHAI EMINESCU SI TEORIA "PĂTURII SUPERPUSE"

Teoria "păturii superpuze" e prefigurată de Mihai Eminescu în teoria socială a compensației (Oricine dăorează un echivalent de muncă fizică sau intelectuală societății în care trăiește și oricine are datoria să redă societății măcar atât cât a primit de la ea) și, întrucâtva, în critica "Xenocrației fără minte și fără inimă". Ea își are premise și elemente în toate articolele și studiile politice publicate în "Timpul", dar, în forma ei programatică, teoria a fost expusă într-un articol-polemici tipărit la 8 aprilie 1882 sub titlul Materialuri etnologice privind în parte și pe d. Nicu Xenopol, criticul literar de la Pseudo-Românul. Articolul e un răspuns la un articol răutăcios și învenit (Un critic de la "Timpul": d-l M. Eminescu), publicat de Nicu Xenopol în "Telegraful" (2 aprilie 1882), în care sunt brodate fel de fel de fantezii în jurul vieții lui Mihai Eminescu. I se atribuia și origine etnică... bulgărească.

În replica sa, Mihai Eminescu menționează, încă de la început, că a avut, încă din copilărie, posibilitatea de a cunoaște poporul român și că felul de a fi al poporului este cu totul altul decât cel al populațiilor din orașe, din care "se recrutează guvernele, gazetarii, deputații și a.m.d.". Tânărui, cu deosebire, au, în viziunea sa, o inteligență caldă și deschisă adevărului, care se regăsește, în chip eminent, în cugetările și în înclinațiile lor, pe când "pătura superpusă" se caracterizează printr-un fel de "daltonism intelectual". "Din citirea izvoarelor istorice - scrie el - m-am convins că în cursul Evului Mediu, care pentru noi a încetat cu venirea fanarioților, n-am avut clasă de mijloc decât cu slabe începuturi și că această clasă - excepție făcând de olteni și ardeleni - e cea mai mare parte de origine străină. De aci abia am putut să-mi explic revoluția socială petrecută în zilele lui Cuza-Vodă, al cărei apogeu e sub domnia lui Carol-Îngăduitorul. Este în realitate, nimic mai mult, nimic mai puțin, decât proclamarea perpetuă a predominării elementelor străine asupra poporului istoric, compus până azi din tărani mici și mari. Odată ajuns la această convingere totul era hotărât pentru mine; era o datorie de a fi și de a rămâne în partea poporului istoric din care însuși fac parte și în contra păturei superpuze de venetici. M-am convins că acea ură în contra trecutului, acea aruncare în apă a tuturor tradițiilor, acel abis creat între trecutul de ieri și prezentul de azi, nu e un rezultat organic și necesar al istoriei române, ci ceva factice și artificial".

S-ar părea că o primă caracteristică a "păturii superpuze" o constituie originea etnică a membrilor ei, dar Mihai Eminescu nu a ajuns la o asemenea reducere. El precizează doar că, de-a lungul Evului Mediu românesc, străbătut de vîjelile istoriei, nu a fost posibilă crearea unei clase de mijloc alcătuite, în mareia ei parte, din români. Practicile politice

introduce în statele române în epoca fanarioților și radicalizate în timpul Regulamentului Organic, dar mai cu seamă după lovitura de stat de la 11/23 februarie 1866, au sfârșimat slabile începuturi de formare a unei clase mijlocii românești și au făcut posibilă și reală constituirea unei "pături superpuze", în care elementul etnic românesc este slab reprezentat. Rezultatul a fost decăderea socială a claselor producătoare. Tânărui, îndeosebi greci și bulgari veniți în statele române după 1829 și după 1848, au sprijinit acest proces. Înecarea cu străini a tuturor ramurilor vieții noastre economice, reducerea românului în țara sa proprie la rolul de simplu salahor agricol, cădereea repede a tuturor meserilor, stingerea industriei case-nice și înlucrarea ei cu produse industriale străine, lipsa absolută a unei legi de încoala, ceea ce permite ca gunoaiele societăților vecine din către patru unghirile lumii să se așeze la noi, prefacerea în fine a acestor elemente în elemente politice, cari au umplut funcțiile statului și se strecoară în reprezentanținea națională, toate acestea dovedesc că țara noastră nu mai e vechea Românie, ci o Americă orientală deschisă tuturor imigranților al căror principiu e <<Ubi bene ibi patria>> și teoria <<om și om>>. Pe de altă parte, dorința de progres și de libertate - continuă Mihai Eminescu - a introdus fraza goală în locul realității în mecanismul nostru politic".

Piatra unghiculară a teoriei "păturii superpuze" o reprezintă opozitia lui Mihai Eminescu față de "plebea de sus" - constituită în "societatea de exploatare" din care se recrutează, prin criterii de "selecție negativă", "plebea scribitorilor" în dauna unui "popor de jos", alcătuit, cu deosebire, din tărani ("unicul și adevăratul popor românesc") - și datoria lui sătmărenită era de a rămâne alături de poporul istoric ("din care însuși fac parte").

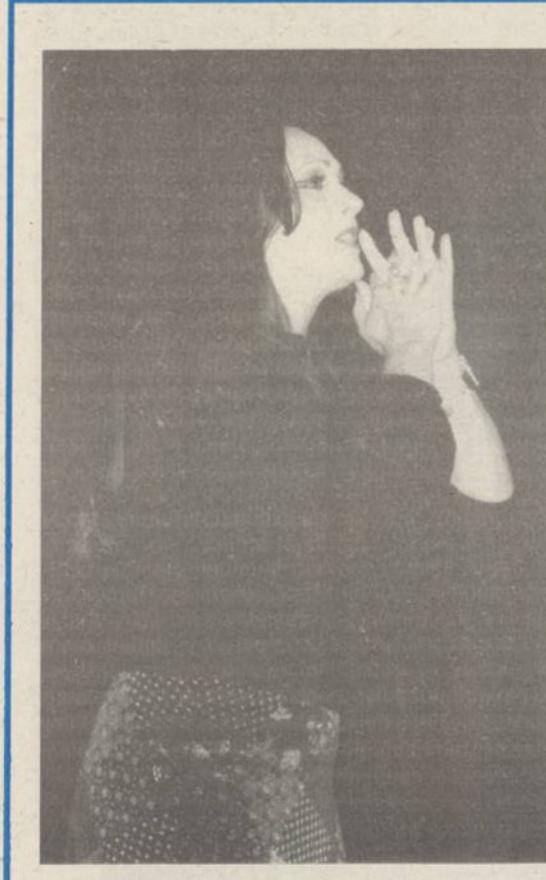
Mihai Eminescu a nutrit convinția că problema de căpetenie pentru viitorul neamului românesc este ca elementul etnic românesc să fie cel determinant și să constituie tiparul de dezvoltare firească a României, dar el nu a identificat niciodată națiunea română cu "semidocții și cu superficialitățile ei", nici cu toate grupurile etnice componente. El nu a atribuit doar străinilor metehnele societății românești dintre 1866 - 1883, ci tuturor celor care, indiferent de neam - evrei, unguri, greci, bulgari, ruși sau alte seminții - nu contribuiau, muscular sau intelectual, la progresul ei real. Tânărui nu erau numai membri ai grupurilor pripăsite în țară și neasimilate spiritului național, ci toți cei înstrăinăți, cu minte și simțire, de firea poporului român. Teoria "păturii superpuze" îngăduie românilor posibilitatea de a-și asimila elemente etnice străine, dacă ele provin din civilizații nestinse, neosificate și necondamnate la

trăiesc direct sau indirect din buget, am păstrat acest epitheton oranus, pentru cumularzi, lefegii, agenți electoral plătiți, cărciocari și coțcarii care s-au văruit până și în comunele rurale".

Această plebe a scribitorilor se caracterizează, prin genul ei proxim, prin exploatarea claselor de jos ale societății românești. "Plebea scribitorilor" (cumularzi, lefegii, agenți electoral plătiți, cărciocari, coțcarii și alții asemenea lor) nu alcătuiește o clasă, ci numai o pătură superpusă, care, organizată în "societate de exploatare" stoarce totul, dar nu dă nimic în schimb. "Pentru acești ignoranți, nesătioși să bage tăranul în spini și păraie înghețate manu militari, pentru a le plăti rămășițe mininoase sau plătiți odată unor tâlhări; pentru acești ignoranți se vând patul, vaca, oaia, cenușa din vatra tăranului; pentru a plăti diurnele, recompense naționale, pensiile reversibile, misiunile în străinătate ale acestor ignoranți se iau de pe tăran săptă piei și se vinde dator toată viață, de nu-l mai poate nimeni ajuta, nici Dumnezeu din cer, necum un reversibil cu sticla de decoct de mușețel."

"Xenocrația fără minte și fără inimă" este stratul de suprafață al "păturii superpuze", dar straturile ei masive sunt reprezentate de toți cei care bat, prin spălerii de selecție negativă, la porțile privilegiilor, urmărind "căștigul fără muncă" și stocând sudoarea poporului istoric. El nu îndeplinește deloc cerințele "teoriei sociale a compensației". Privită în esență ei, teoria "păturii superpuze" nu este îndreptată contra străinilor din România, ci contra tuturor celor care, "fără muncă și fără merit", pretind de la societate mai mult, mult mai mult, decât dau prin energia lor fizică sau intelectuală. Păscătorii șerbulor putrezite ale românofobiei, care l-au declarat pe Mihai Eminescu "corijent" și, mai grav, "repentent" într-o democrație moderne, ar face mai bine să-i citească scrisorile social-politice și, înțelegându-le esența, să-i da seama că el a fost nu numai POETUL NAȚIONAL, ci și modelul exemplar al românițăi democratice - "cel mai echilibrat creier politic al României în creștere" (Octavian Goga).

■ Ion Mihail Popescu

Asociația culturală și de prietenie "Együtt-Împreună" a organizat la sala "Amfiteatrul" a Teatrului Național din București, în ziua de 29 noiembrie 1993, un emociionant spectacol consacrat Aniversării Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918. Au participat înalte oficialități, demnitari, un numeros public. Despre semnificația evenimentului aniversat au vorbit scriitorul Hajdu Gyöző și alte personalități culturale.

În fotografie:
actrița Adam Erzsébet,
de la Teatrul Național din Târgu Mureș, recitând
Doină de Mihai Eminescu.

OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRAȚIA ȘI STATUL DE DREPT

(Continuare din pag.1)

Astfel, în pofta faptelor se susține că în România de azi, țără care, asemenea altora are de înfruntat încă destule dificultăți, nu ar exista democrație și libertate, că statul de drept ar fi o ficiune, că actuala Constituție ar fi chiar... "ilegală", că mult dorita reconciliere națională ar fi condiționată de "revenirea" fostului rege, a monarhiei, că "poporului nu i s-a redat adevărul istoric" etc. În acest context de aprecieri rupte de realitate, nu este nici măcar de discutat, caducitatea sloganului "monarhia salvează România", fiindcă nici istoric, nici social, iar economic devine și mai evident că de irațional devine enunțul sau inscripția ce invocă anacronismul. Să fi contat "inventatorii" pe naivitate socială?

Fără a vorbi despre evidențele motivației politice subțiri ale unor asemenea poziții - explicabile emoțional dar de neacceptat rațional, în lumina intereselor naționale - apare cu claritate că ne aflăm în fața unor comportamente sociale pe căt de aparent enigmatice și subiective, pe atât de necesar a fi descifrate lucid și analitic. Iar aceasta nu pentru democrația în sine ori pentru a lăsa, partizan, partea cuiva, ci spre a contribui din perspectivă științifică, obiectivă la risipirea confuziilor, fie ele involuntare, fie deliberat cultivate tocmai pentru a "tulbură apele". Chiar dacă cei în cauză declară că sunt mănuși de interese majore, naționale, în realitate, o elementară examinare a declarațiilor și pozițiilor în cauză dezvăluie interese de grup, de partid mai mult sau mai puțin reprezentativ.

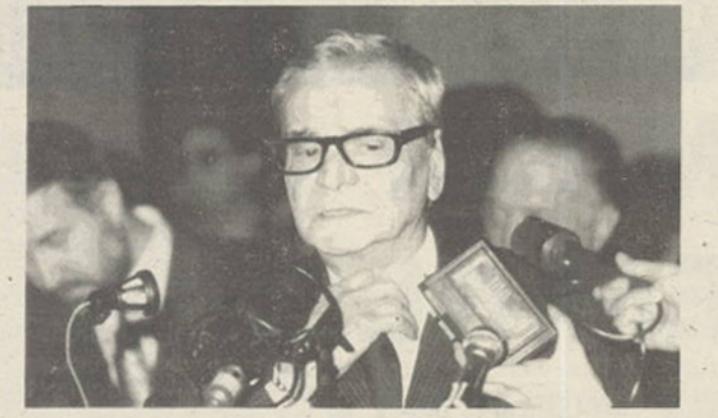
Evident, asemenea atitudini nu pot înșela ochiul treaz al opiniei publice generale pentru care comportamentul social are, în cele din urmă, relevanță, în sensul că își dezvăluie "mobilurile", devine "transparent" moral și social, oricără de sofisticat ar fi prezentat. Iar aceasta deoarece limbajul demagogiei politice nu poate ascunde în "ochii lumii", adică în conștiința opiniei naționale, totdeauna degajată de partizanatul politic, orice atitudini de parădă, conjunctural disimilate în poziție "consecventă" pentru "reclădirea speranței și încrederii", cum s-a tot repetat și se repetă - cu o obstinație demnă de o cauză realmente națională - pe scena vieții politice românești.

Deși aceste considerente și cele care vor urma se doresc și sunt de principiu, așa cum am subliniat și în recentul ciclului de articole consacrat relației dintre cultură și politică, nu este lipsit de semnificație a readuce în atenție un exemplu concret, concludent. Astfel, un fost candidat la cea mai înaltă magistratură în stat, care în campania electorală, mai mult forțat de întrebări din public, decât ca urmare a platformei politice proprii, de o inconsistență ideatică repepe percepută, susținea că este "republican" și va "respecta Constituția", a ajuns ca la un miting recent să expună, nici mai mult nici mai puțin decât... "mesajul tronului". Iar aceasta cu prilejul zilei naționale, 1 Decembrie, la împlinirea a 75 de ani de la Mareea Unire.

Asemenea comportamente - a căror manifestare ar putea fi ilustrată prin alte moduri de "expunere socială" - denotă evidente înclinații spre for-

prin înșăși calitatea ei de observator imparțial, detașat de jocul intereselor politice, reprezintă un fructuos câmp de investigație sociologică, încă puțin explorat și practic și teoretic.

În același timp, fenomenele din țara noastră au trezit interesul multor analiști sociali de peste hotare; însă părările acestora sunt fie ocolite deliberat - ceea ce este regretabil - fie necunoscute ori pastrate numai în cercuri restrânse. Iată de ce în acest ciclu de articole, încercând a deschira relația dintre opinia publică, democrație și statul de drept - piloni ai existenței sociale moderne, temelie a dezvoltării României de mâine - pornind de la valoarea intrinsecă a manifestărilor publice, de la criteriile evaluării comportamentului social al diferenților actori sociali "produși naturali" ai pluralismului democratic, vom lua drept "maratori" sau parteneri de discuție și autori de peste hotare, în contextul unei analize sociologice proprii. Aceasta este cu atât mai necesar cu cât în plan individual dar și social, vechiul dictum "cunoaște-te pe tine însuți" presupune ca o premisă a obiectivității proprii cercetării științifice, cunoașterea și evaluarea și a altor opinii.

**TEATRUL ÎN SĂRBĂTOARE:
Radu Beligan a împlinit 75 de ani**

și peste cinci decenii de slujire, cu excepțional talent și deplină dăruire, a teatrului românesc, a Naționalului nostru, a cărui creație din tot acest timp se conțopește cu numele marelui artist, a eminentului om de cultură.

La aniversare, asaltat de ziariști, înconjurat de prețuirea, dragostea și aprecierea câtorva generații de spectatori.

ÎMPĂRĂȚIA OMENIEI

(Continuare din pag.1)

Pe de altă parte, familia creștină și-a educat copiii în frica lui Dumnezeu, i-a botezat, i-a cununat la biserică atunci când le-a venit vremea căsătoriei, iar copiii și-au îngrijit părinții cu respect, iar atunci când au trecut dincolo, i-au înmormântat după tradiția creștină.

Și Biserică și familia, cu tot creștinul, ca forțe vii ale credinței, au rezistat întotdeauna atacurilor celor rătăciți de la credință, au rezistat împotriva statului ateu, rugându-se deschis și public lui Dumnezeu în rugăciunea "Tatăl nostru": "Vie Împărația Ta". Căci ori de căte ori împărățile pământești se depărtează de legile morale, împiedică dreptatea și tulbură liniștea oamenilor, creștinii se roagă: "Să vină Împărația lui Dumnezeu și să se facă voia Sa". Această rugăciune de toți cunoscută și rostită e chemarea dreptății lui Dumnezeu. Chemarea lui Dumnezeu în mijlocul nostru, în lume. Ca să facă din nou dreptate pentru toți. Ca să ne învețe legea morală. Să ne învețe cum să trăim ca să ne fie nouă bine, pe pământ și în cer.

Spuneam la început că sunt evenimente de care, în mod obligatoriu, trebuie să ne aducem aminte, din când în când, în ciuda tuturor întâmplărilor și grijiilor prezente care ne împărtășesc atenția în altă parte. Să stăruim în mai multă și mai adâncă meditație când rosim: "Vie Împărația Ta" (Matei 6, 10). Iată un eveniment de care ne aducem aminte an de an, la vremea aceasta, și care nu este altceva decât coborârea Fiului lui Dumnezeu pe pământ: Nașterea Domnului! El coboară în sufletele noastre aducându-ne aminte că rămâne în ele: "Împărația lui Dumnezeu este în voi" (Luca 17, 21). De aceea, chiar și acolo unde, în afară, nu se ține seama de Împărația lui Dumnezeu,

ea există în sufletele celor care o primesc. Căci ea se oferă tuturor. Ea se oferă și societății, și lumii. "Eu de aceea am venit ca lumea să aibă din plin viață" (Ioan 10, 10), adică o viață completă, desăvârșită, cu relații drepte între oameni, în dreptate, în într-ajutorare, în iubire.

Mântuitorul Iisus Hristos s-a născut, om printre oameni, trăind ca noi, suferind ca un om, propovăduindu-ne rânduile de viață care să nici nu se potrivească, să nu fie peste puterile noastre. S-a dat pe El exemplu viu dăruindu-ne propria lui putere de viață pentru ca, astfel ceea ce ne-a învățat El să putem face și noi.

El ne-a vrut buni, iertători, iubitori. A vrut oameni buni. Dar a vrut și o societate bună. Căci numai oamenii buni pot alcătui o societate bună. Oamenii în sufletul cărora împărația lui Dumnezeu și-a făcut loc, vor face împreună o împărație a lui Dumnezeu, din care să dispară răutatea, crima, furtul, vorbirea de rău, invidia, păcatele trupești, pentru ca astfel viața noastră să fie închinată lui Dumnezeu, adusă în față Lui ca o jertfă vie (cf. Rom. 12, 1).

În creștinismul nostru popular se folosește adesea cuvântul *omenie*. Omenia este ambianță creată de credinciosul purtător de har în mediul său personal și în comunitate cu semenii lui. Credinciosul devine astfel un creator de relații interpersonale, frătești, unde nu pot lucra puterile răului. "Iată un om de omenie", se zice despre un om cumsecade, în care poți avea încredere, pe care îl știi cinsti, săritor la nevoie, adică om al oamenilor, om dăruitor oamenilor. Un om care se dăruiește oamenilor, e omul lui Dumnezeu. Românul întreabă în limbajul lui zilnic: Cine e acolo, când îl bate cineva la ușă, și răspunsul, vine ca și o parolă militară de recunoaștere: "Om bun!" Cu alte cuvinte: Om al lui Hristos, om după modelul lui Hristos, om pe care îl poți primi în casă fără teamă.

Spunem aceasta acum, în atenția preoților și a credincioșilor, pentru a arăta că Biserică este un spațiu al împăcării, o împăcare care decurge din prezența lui Hristos în mijlocul Apostolilor și din prezența Apostolilor în mijlocul credincioșilor, prezență mereu vie și lucrătoare în Tainele Bisericii. Scara care duce la împărația lui Dumnezeu trece prin Biserică, în care cei legați vremelnici pentru păcate, sunt dezlegați de ele pentru veșnicie.

Cei fără Biserică și fără preoți adevărați, nu pot fi iertăți de păcate oricără i-ar asigura cineva că sunt de pe acum măntuși. Fără să fi trecut prin mărturisire, pocăință șidezlegare, după sfaturile duhovnicului și rânduilele din bătrâni, nu pot ajunge la împărtășirea cu Dumnezeu.

Cel născut într-o zi ca aceasta, de care ne amintim cu evlavie, în reculegere, cu cinstirea cuvenită Fiului lui Dumnezeu, a pogorât pe pământ ca să ne învețe cum să trăim și cum să ne măntuim.

Evangeliile ne reproduc învățările și faptele Mântuitorului, dându-ne probe indisutabile despre faptul că El a fost Dumnezeu coborât printre noi. Acesta a fost cel mai mare eveniment al tuturor timpurilor lumii, după marele eveniment al Creației. Mântuitorul a venit să facă din vechea creație o nouă Creare, o împărație a omului bun, a omului credincios, a omului moral, a omului scos de sub păcat, "a omului lui Dumnezeu", cum spune Sf. Apostol Pavel (II Tim. 3, 17).

Fiecare din noi ne sărbătorim ziua de naștere. Facem mici sărbători în familie. Ne facem daruri, ne facem bucurii.

De Crăciun sărbătorim ziua Nașterii după trup a Fiului lui Dumnezeu, unul din Treimea cea unică, Fiul din veci al Tatălui. Cel a căruia Naștere o serbăm să-născut copil, ca noi, și să adresat cu insistență copiilor, ca să se maturizeze "ca oameni buni". Copiii simt aceasta și vestesc peste tot prin colinde. Îl simt aproape de ei, cum a și fost când a zis: "Lăsați copiii să vină la Mine" (Matei 19,14) sau când i-a fost dat drept model celor mari: "De nu vă veți întoarce și nu veți fi ca și copiii, nu veți intra în Împărația Cerurilor" (Matei 18,3). Copilul e omul curat, fără răutate, fără păcat. Începem prin a fi buni. Să ne continuăm viața prin a rămâne buni.

Iisus Hristos, născut în Betleem, vine ca om model. De aici să-născut teologia asemănării cu Hristos, teologia realizării în noi, a chipului lui Hristos, în toate, în credință și în fapte bune.

Cu prilejul sărbătorilor Nașterii Domnului, al Anului Nou și al Botezului, se cuvin adresate cele mai bune urări de sănătate și de înnoire a vieții. După chip și asemănarea Celui pogorât din ceruri, să fim toți cu bucurie și cu speranță că ne va sta în ajutor, pentru o viață mai bună și pentru dobândirea măntuirii.

STADIUL REFORMEI și starea sănătății populației

Interviu cu prof. dr. DORIN SARAFOLEANU,
directorul Direcției Sanitare
a Municipiului București

- Domnule doctor Dorin Sarafoleanu, vă rugăm ca în calitatea dumneavoastră de director al Direcției Sanitare a Municipiului București, să faceți un scurt bilanț al stării sănătății populației Capitalei, precum și a stadiului reformei sanitare, acum la sfârșitul anului 1993.

- În ce privește starea sănătății - mă refer în primul rând la situația din București, dar lucrurile sunt asemănătoare și în ceea ce privește situația din județe, din țară în general - starea sănătății românilor în momentul actual nu este dintre cele mai bune. Indicatorii principali de sănătate ne arată că mortalitatea infantilă este foarte mare, numărul nașterilor este în continuă scădere, tuberculoza este în creștere, mai ales în aglomeratiile urbane, cancerul de asemenea, bolile de sânge sunt în creștere și ele, iar pentru exemplificare vă pot spune că cca. 10% din populația infantilă între 8 și 14 ani suferă de un grad mai mare sau mai mic de anemie, lucru care se datorează malnutriției. În sfârșit, bolile cardiovasculare și o serie întreagă de boli legate de sistemul nutrițional sunt și ele în creștere. În același timp, bugetul alocat pentru sănătate este foarte mic, nu putem face față cheltuielilor pe care le-ar presupune un sistem corect și normal de asistență medicală. Toate aceste elemente, dacă vor continua, vor face ca sănătatea să se deterioreze și mai mult.

- Știm însă că se lucrează intens, atât la nivelul Ministerului cât și la nivelul Parlamentului, pentru apariția unor legi care să instituie cadrul necesar realizării reformei și în acest domeniu.

- Reforma reprezintă o problemă fundamentală pentru ființa națională, ea trebuie extinsă de bine gândit și foarte bine prezentată populației, întrucât se schimbă un sistem sanității învechit, făcut după model sovietic, în locul căruia trebuie puse un sistem de asistență socială modern, pe care populația trebuie să-l înțeleagă foarte bine, și care va pune bazele unei asistențe medicale mult mai complexe, mai logice, mai normale, și pentru acest lucru mediatisarea acestei reforme va trebui să fie făcută etapă cu etapă, fiind o obligație morală atât a medicilor, cât și a organelor legiuitorilor, să pună în cunoștință populația cu ceea ce urmează să se facă în folosul protejării sănătății ei. Ca principii de bază ale sistemului de reformă amintesc doar descentralizarea sistemului administrativ și financiar, apariția unui sistem de medicină privată, alternativ cu sistemul de stat. Toate acestea vizează în primul rând asistența primară, asistența ambulatorie. Este ceva nou. Totuși, deși avem aceste structuri, noi le-am folosit incomplet, le-am neglijat. Baza întregii activități de sănătate în România s-a axat până acum pe problemele spitalului. Or, asistența numai la nivelul spitalului este foarte scumpă și perturbă niște circuite care trebuie să se desfășoare în mod normal, afecteză contacte care trebuie să existe între medicul generalist și colectivul pe care îl slujește.

- Domnule director, vă rugă să ne vorbiți despre reorganizarea unităților sanitare: care sunt concluziile

experienței de la București?

- Este o activitate care se desfășoară încă. A început în luna iulie și a fost determinată de studiul unor indicatori de sănătate a bucureștenilor, ca și a unor indicatori de eficiență economică a spitalelor. Punctul important al acestei reorganizări a fost acela că există un număr de paturi nefolosite corespunzător, mai ales în specialitățile de obstetrică și ginecologie și pediatrie. În aceste specialități existau aproximativ 50% din paturi nefolosite, iar aceasta se datorează faptului că nașterile, după abrogarea decretelor de naștere forțate, de dinainte de revoluție, au scăzut. De aici și aceste disponibilități de paturi. S-ar fi putut proceda la excluderea lor și scoaterea lor din circuit. În același timp, însă a crescut numărul bolnavilor de cancer, al celor afectați de bolile săngelui și al bolnavilor cronici. Nu existau, în același timp, suficiente spitale de urgență, nu existau condiții pentru asigurarea asistenței bolnavilor arși, nu existau clinici de hematologie și atunci ne-am gândit să reconvertim aceste paturi, să le dăm în folosință pentru specialitățile deficitare. În consecință, au fost comasate câteva maternități, câteva spitale de pediatrie, li s-a dat o funcționalitate

mai bună și în felul acesta au rezultat spații în care au și început activitatea Spitalul de arși, Spitalul de boli pentru bolnavii cronici etc. La ora actuală, în București avem 1000 de paturi pentru această categorie de bolnavi din cele trei mii cât ne-ar trebui. A luat ființă o Clinică de hematologie la Spitalul "Colțea", și tot la Spitalul "Colțea" am înființat o Secție de chimioterapie și iradiere pentru cancerile inoperabile. Au apărut de asemenea două spitale de urgență: Spitalul "Bagdazar" și Spitalul "Sf. Pantelimon", în care am organizat toate specialitățile, în aşa fel încât atunci când un bolnav politraumatizat se prezintă la acest spital, el să fie rezolvat integral la locul unde se prezintă. Sigur, acestea sunt foarte pe scurt căteva probleme legate de reorganizarea spitalelor din București în condițiile cadrului pentru reformă pe care îl creăm. Ar fi fost bine ca populația să beneficieze mai mult de unități sanitare noi, dar acestea costă foarte mult, rămânând o problemă de viitor.

- Domnule director, am înțeles că ați reorganizat din punct de vedere administrativ unele spitale, dar ați reușit să le și dotați corespunzător noilor lor funcții?

- Până la ora actuală ele sunt dotate cu ceea ce a existat. Prin ajutorul primit de la Ministerul Sănătății, Spitalul de Urgență "Sf. Pantelimon" a fost dotat cu un computer tomograf, au fost aduse o

serie de aparate prin investiții din fonduri de la Banca Mondială pe care le are Ministerul Sănătății, urmând ca dotarea lor completă să se facă în cursul anului viitor, ca să poată lucra la parametrii maxi. - Se știe că unul dintre punctele reformei sanitare îl constituie introducerea sistemului de asigurări medicale. Ce ne puteți spune despre această nouă inițiativă a Ministerului Sănătății?

- În ceea ce privește situația asigurărilor medicale, există un proiect de lege depus la Parlament. Ministerul Sănătății a lansat o "Carte albă" a asigurărilor sociale din România, pe care noi o vom difuza în întregii rețele de conducători de unități sanitare din București. Ea va fi discutată cu cadrele medico-sanitare, chiar cu populația și urmează ca propunerile și amendamentele pe care cei ce studiază această "Carte albă" le vor face, să le comunicăm Ministerului, Parlamentului, tuturor celor interesați să avem un sistem de asigurări de sănătate foarte bun în România. De asemenea, pot să vă spun că într-o recentă discuție cu Comisia de Sănătate a Senatului am propus ca aceste probleme să fie foarte bine mediatisate, un program al canalului național de televiziune să explică periodic populației toate amanuntele sistemului asigurărilor de sănătate. Bineînțeles, la aceste expuneri vor participa cei mai competenți oameni care se pricep la management sanitatar, pentru a da explicațiile necesare.

- Tot legat de reformă în sistemul sanității, se vehiculează ideea că o viitoare lege va obliga medicul să opteze pentru unul din cele două sisteme existente în prezent, de stat sau particular, el neputând profesă

conform acestei presupuse legi decât într-unul dintre ele. Care este informația corectă?

- Sistemul sanitar particular este doar în fază de "embrion". Sună doar câteva privatizări, câteva sute de cabinete particulare. Se poate lucra fără probleme și într-un sistem și în altul. Sistemul medical particular ca alternativă la sistemul de stat este, dacă vrei, și un sistem de emulație, el este și o rezervă pentru medicii care la un moment dat vor trebui să iașă conform legii din sistemul de stat.

- Nu există, deci, o asemenea decizie limitativă în momentul de față.

- Nu. și nici nu trebuie să fie. - Știu fiind că medicii sunt o categorie de inteligență care trebuie să aibă permanent acces la informații și informațiile costă, care ar trebui să nu aibă grija zilei de mâine pentru a se putea ocupa aproape în exclusivitate de bolnavi, ce speranțe sunt pentru îmbunătățirea veniturilor acestora, ele fiind în prezent mult, foarte mult sub nivelul la care este apreciată din acest punct de vedere această profesie în lumea civilizață.

- Toată lumea este nemulțumită de salarii. Deocamdată noi suntem bugetari, salariile sunt foarte mici, iar din acest motiv există fel de fel de perturbări ale relației medic-pacient, care provoacă nemulțumiri, care atentează la demnitatea noastră morală și profesională, dar eu sper pentru că nu cred că se va mări în mod eficient salariul medicilor, sper totuși, că apariția sistemului de asigurări va fi în măsură să ducă la creșterea veniturilor oamenilor sănătății.

■ Anda Mihailide

CONFERINȚA NAȚIONALĂ DE CIBERNETICĂ

Sub patronajul unor foruri științifice precum Academia de Cibernetică "Ștefan Odobleja", Universitatea din Oradea, Academia Militară cu asocierea Comisiei de Cibernetică și Sisteme a Academiei Române, în perioada 15-16 noiembrie 1993 a avut loc la Universitatea din Oradea, în cadrul Conferinței sus-menționate comemorarea a 15 ani de la încreșterea din viață a marelui savant român Ștefan Odobleja; personalitatea lui Odobleja este așezată de către Academia Română între "Precursorii români ai ciberneticii, 1979" și "Odobleja între Ampère și Wiener, 1981", prin lucrări prestigioase datorită în principal prof. Mihai Drăgănescu cu colaborarea lui Victor Săhleanu, Constantin Bălăceanu și Gheorghe M. Ștefan căt și împreună cu Pantelimon Golu, Alexandru Giuculescu; dar originalitatea lui Ștefan Odobleja a fost reconfirmată și prin lucrarea postumă: "Ștefan Odobleja, Psihologia Consonantistă și Cibernetica" (Craiova, 1978), precedată de un studiu introductiv al lui Mihai Golu.

În cadrul Conferinței omagiale de la Oradea s-au susținut o serie de comunicări, în cadrul a șase secțiuni. Secțiunea I: Abordarea cibernetică a îmbătrânilor, prezidată de prof. dr. Gavril Acălugăriței și prof. dr. Mircea Ifrim cuprinzând 6 comunicări; Secțiunea II: Probleme de biocibernetică, prezidată de academician dr. docent A. Baciu și prof. dr. docent Edmond Nicolau, prezentate în 5 comunicări; Secțiunea III: Probleme de psihoci-

bernetică consonantică, prezidată de academician dr. docent Gheorghe Niculescu și prof. dr. docent Victor Săhleanu prin 6 comunicări; Secțiunea IV: Aspekte de informatică și inteligență artificială, prezidată de general maior dr. ing. Nicolae Irimie și prof. dr. ing. Paul Constantinescu, 6 comunicări; Secțiunea V: Probleme de cibernetică socială, prezidată de prof. dr. ing. Eduard Rădăceanu și moderată de maior ing. Nicolae Bulz, 6 comunicări; Secțiunea VI: Filozofie și logică în opera lui Odobleja, prezidată de academician prof. dr. Alexandru Surdu și moderator prof. dr. M. C. Demetrescu, exprimate în conținutul a 8 comunicări.

Toate cele 37 comunicări și-au susținut tematica pe principiile din psihologia consonantistă, al sistemicității și structuralității în gândirea logică a lui Ștefan Odobleja, indiferent de domeniile specifice, respectiv medicina, biologie, informatică, filozofie, inteligență artificială, aspectelor sociale sau militare, creativitate, pedagogie, dar altor precursorsi ai buclelor de reacție cum este Vasile Conta.

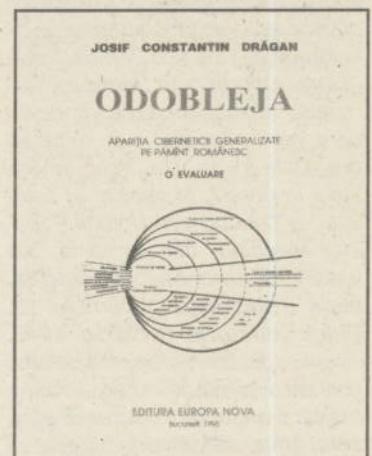
De însemnatate deosebită s-a bucurat lucrarea "ODOBLEJA - Apariția ciberneticii generalizate pe pământ românesc" - o evaluare, o magistrală antologie susținută de prof. dr. Iosif Constantin Drăgan (de curând dr. honoris causa al Universității din Craiova), președintele Academiei de Cibernetică "Ștefan Odobleja", lucrare apărută în Editura "Europa Nova", București, 1993. Prin aceasta, s-a reluat

că "noi gândim mereu de 10 până la 100 de ori mai mult decât vorbim; cuvântul nu redă decât o mică parte din gândurile noastre. Cu-vântul merge mult mai încet, el nu poate urma gândirea în toate si-nuozitățile ei" (Ștefan Odobleja, Psychologie Consonantiste, p. 578).

Ocum, fiindcă termenul de "cibernetică" a fost introdus prima oară de A. M. Ampère în 1843, "Odobleja se situează între Ampère și Wiener ca fiind singurul gânditor care a percepuit în acest răstimp caracterul general al buclei de feed-back sub forma unei legi generale guvernând mecanismele și procesele din organismele naturale și artificiale".

Iar prof. dr. ing. Teodor Maghiar, rectorul Universității din Oradea, a preluat și va susține aprișă mai departe "torța odoblejeană" ca pe o floare suavă în peisajul universității "psihologiei consonantiste" a lui Ștefan Odobleja, în panteonul științei, într-un moment preomagial al unirii tuturor românilor.

■ Aristide Predoi

PRO MEMORIA

COLABORARE PE TEMEIUL LOIALITĂȚII, AL DREPTĂȚII ȘI EGALITĂȚII DE TRATAMENT

Un interviu de acum o jumătate de veac, cu profesorul și omul politic **EMIL HAȚEGANU** despre națiune și naționalități în Transilvania

Corespondentul ziarului maghiar din Cluj "Igazság" publica la 11 ianuarie 1946 un interviu pe probleme vizând relațiile dintre români și unguri în România, luat marelui om politic român transilvănean, fruntaș național-țărănist, **Emil Hațeganu**, devenit după hotărârea Conferinței aliaților de la Moscova, la începutul anului 1946, ministru fără portofoliu în guvernul dr. Petru Groza.

Interviu a fost realizat într-o perioadă deosebit de tensionată. Atrocitățile îndurate de românii din nord-estul Transilvaniei, în procesul de purificare etnică și de alte multe și inimagineabile, umilitoare suferințe din partea regimului horthyst de ocupație nu se sfârșiseră pe deplin. După revenirea acestui teritoriu la trupul României, pentru a-și păstra privilegiile în Transilvania și dominația asupra românilor de aici, ungurii, deși foarte mulți dintre ei au făcut parte din organizațiile politice fasciste horthyste, au trecut cu bagaje cu tot, cum se spune, înscriindu-se în organizații politice așa zise democratice, revoluționare ca Uniunea Populară Maghiară subordonată Partidului Comunist, tocmai cu scopul împiedicării românilor de a-și recuceri drepturile avute. Mai mult, șovinismul ungurilor, în special al celor aflați în conducerea Uniunii Populare Maghiare din România, s-a manifestat cu deosebită virulență, după instaurarea guvernului dr. Petru Groza, la 6 martie 1945. Aceștia, deși beneficiaseră de mari libertăți și privilegii, nu erau mulțumiți de statutul ce li se crease și au cerut printr-un Memorandum adresat lui I.V. Stalin, semnat de toți fruntașii acestei Uniuni Populare Maghiare, ca, Transilvania întreagă - dacă împrejurările istorice nu permit alipirea ei la Ungaria, să intrevină hotărât pentru a o îngloba pur și simplu ca o nouă republică în cadrul Uniunii Sovietice, căci ei, ungurii, nici în ruptul capului nu mai vor să fie sub administrație românească. Mai bine - se menționa în Memorandum, Transilvania să fie condusă de... țigani.

În aceste condiții deosebit de tensionante în care conducețorii Uniunii Populare Maghiare, manifestându-și nelioialitate față de statul român, dar, în același timp, intră peste noapte ca "mari democrați" în rândurile Partidului Comunist, din interiorul căruia actionau puternic pentru a-și menține privilegiile dobândite în timpul regimului horthyst, au promovat o politică ferocă de asuprire națională și de lichidare chiar a elementelor românești, nu numai din Transilvania.

Deși cu unele tente politice partizane partidului din care făcea parte, răspunsurile eminentului om politic român la numeroasele întrebări ale corespondentului ziarului

maghiar clujean "Igazság" sunt de o mare actualitate.

De la început, corespondentul ungar, de pe poziția celui care definește adevărul, cu ostentație i-a pus următoare întrebare:

- Este adevărat că românii ardeleni urăsc pe unguri?

- Dezvăluind caracterul dintotdeauna profund democratic și tolerant al poporului român, Emil Hațeganu, i-a răspuns transțant, cu deosebită franchezitate:

- La răscrucerea vremurilor de azi, ca, de altfel, în toate epociile de zidire a istoriei noastre, neamul nostru românesc n-a fost mânat de ură, ci, peste toate patimile, peste toate crucificările istoriei, în ceasurile pline de zbuciume și întrebări, a știut să se ridice la înălțimea marilor ideale ale umanității, iertând pe cei ce ne-au dușmanit. Aureola strălucitoare a bucuriilor naționale, puține câte am avut, n-a fost niciodată tulburată de sentimentul slăbiciunilor de răzbunare, ci de o largă generozitate. Așa a fost în 1848, când bucuria libertății naționale a românilor ardeleni a fost înlocuită cu peste 40 000 de români omorâți de "eliberatorul" Kossuth Lajos; așa în 1918, pentru ca în schimb să primim cei patru ani de stăpânire horthystă, în care timp ne-au fost schingiuiți și omorâți peste 30 000 de frați și expulzați alți 250 000; așa a fost în 1944, când în schimbul eliberării poporului român din Transilvania de nord a fost tratat ca minoritate de către ungurii rămași în toate stăpânitorii.

După 1848, noi români n-am scăldat Transilvania într-o baie de sânge cum au făcut alii; în 1918 noi n-am răzbunat mileniul de stăpânire cruntă, ci am chemat toate naționalitățile la bucuria noastră, pentru sinceră frățietate, iar după 23 August 1944, noi n-am făcut nici un I.P., nici un caz Trăznea, nici un masacru ca la Hue din ori la Mureșenii de Câmpie, nimic, nimic, nici un gest ce ar fi justificat atitudinile dușmanoase ale celor dezrobiți și mai ales campania de denigrare din meschine calcule de club. Nu, hotărât nu, noi români și, în special, noi ardelenii nu urâm pe nimeni".

- V-am întăles domnule ministru. Care este latura politică față de minorități a PNT-ului?

- Baza politicii noastre minoritare sunt hotărările de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918...

În această enunțare lapidară făcută de poporul român ardelen în 1918 se cuprinde întreaga operă de gădire politică națională din ultimele trei veacuri; este întruparea instincțului nostru de conservare națională în tiparele unei democrații nu de azi, punct culminant al conștiinței cu care noi ardelenii ne-am afirmat misiunea noastră istorică.

În hotărările de la Alba Iulia nu s-a făcut însă altceva decât s-a sintetizat crezul lui Simion Bărnuțiu de pe

Câmpia Libertății, crez ce stă la baza PNT care spunea: "Națiunea română dă de stire națiunilor conlocuitoare că n-are cuget dușman contra lor, ci le recunoaște, cerând respect reciproc după dreptate. Națiunea română nu va suferi a fi supusă altora, ci voiește drept egal pentru toți". "Natura a dat fiecărei națiuni o limbă-spuse în alt loc Bărnuțiu - pentru a se folosi de ea în toate afacerile omului precum i-a dat picioare... "Iar mai departe: "Națiunea ungurească nu poate pretinde privilegiul de a domni peste alte națiuni, ci trebuie să se mulțumească cu egalitatea și dreptatea. Națiunile nu pot să aibă decât unul și același drept".

Între 1848 și 1918 și până azi există deci o continuitate de credință, o linie consecventă pe drumul democrației naționale, curată, nefalsificată de interese străine, de aspirații românești. Așadar, după 1 Decembrie 1918, al zilei aceleia cutremurătoare în măreția ei, la care am avut fericierea să fiu de față, ne călăuzește pentru că el reprezintă ideea democrației adevărate, a românilor, a dreptății sociale. Recomand tuturor să citească cu atenție acele hotărâri și să se conformeze lor. Ele spun totul.

Ele vor da răspuns întregii campanii ce s-a dus, timp de 22 de ani de către grupările de dreapta contra noastră, învinuindu-ne că reprezentăm spiritul dizolvant al unității românești. - Și cu toate acestea, sunteți și ați învinovății că n-ati îndeplinit niciodată hotărârile de la Alba Iulia.

- Da, știm. Această "înviniuire" ne aduce azi de către unii "democrați" (bolșevici) de factură nouă care nu vor să cunoască istoria apropiatelor frâmantări politice. Executarea nu s-a putut pune în practică în mod integral de către PNT, pentru că în 22 de ani el a guvernat abia 3 ani, deci n-a avut timpul necesar unei temeinice așezări democratice în sensul credințelor noastre. Motivul principal a fost însă însăși atitudinea poporului unguresc din Ardeal. Uitând că adevăratale lui resturi se pot găsi numai în cadrul ideii de Stat român, timp de 22 de ani, până la nebunia din 1940 a creat continue agitații la sugestia și dirijarea directă a celor din Budapesta, contra integrității noastre naționale, deși, privind adevărul în față, în

acest interval de stăpânire românească, minoritatea maghiară a progresat mai mult decât în 50 de ani de libertate națională ungurească. Nerecunoscând statul român - cum au făcut în mod loial sașii la Adunarea de la Mediaș (ianuarie 1919) - stăpâniți apoi de himera imperialismului său ștefanist, politica partidului maghiar din Transilvania a fost îndreptată apoi din spirit oportunist ori poate din neprinciperea evenimentelor împotriva partidului nostru, făcând cartele electorale cu toate partidele ce erau la guvern, inclusiv cu acele fasciste. Partidul maghiar a încercat să uzeze totdeauna de jocul prielnic al împrejurărilor adoptând în același timp tonul înăcrit al unei adversități declarate față de tot ce este românesc. Astă până în 1940, când deasupra Transilvaniei de nord s-a înscăunat cea mai săngeroasă tiranie față de poporul nostru.

- Cum vedeti raporturile cu ungurii în viitor?

- După 23 August 1944 majoritatea ungurilor din Transilvania au ascultat de glasul unei singure comande și s-au refugiat în apoaia paravanului celui mai extremist partid de stânga, de unde au încercat și încercă să-și păstreze toate avantajele unei silnice stăpânliri trecute, împreună cu dorința de jignitoare dominare și provocare a sentimentelor noastre naționale, în vreme ce noi suntem încă durerile piroanelor smulse de pe crucificările populului din acești ani. A fost, socol, o mare greșeală.

Noi, românii ardeleni înțelegem starea de paralizantă presiune a maghiarilor transilvăneni, desărpite de țara lor. Este oarecum firească. Știm, avem dovezi, că cîntecul Ungariei Mari vă stănește noi romantisme, de aceea își îndreaptă azi toate eforturile de a se crea o Transilvania autonomă, nerecunoscând autoritatea noastră de stat, ducând o propagandă surdă contra a tot ce este românesc, în mod special organizațiile de extremă stângă, în sănul căror s-au acuia toate cadrele active ale horthysmului, nylasmului etc. tot ce era șovin, tot ce se temea de urmarea firească a consecințelor propriilor lor fapte săvârșite în timp de 4 ani contra românilor. Noi, care am fost acolo, care am stat și am suferit pentru neamul nostru îi cunoaștem.

Mă gândesc cu tristețe că ungurii de azi (1946) din Transilvania n-au învățat nimic din logica evenimentelor, gesturile lor, credințele lor manifestate brutal, dorința lor de a "democratiza" instantaneu pe toți românii ardeleni considerați de ei "fasciști" și "reacționari" pentru simplul motiv că erau români, campania lor turbată de presă, toate, au mărit distanța ce desparte pe români de unguri, în ciuda unor declarații oficiale ce n-au nimic cu realitatea. Ne mărgâie gândul că nu toți ungurii înțeleg să ducă politica aceasta a Uniunii Populare Maghiare. Sunt mulți care privesc cu toată seriozitatea viitorului, așteptând o atitudine de recunoaștere a ideii de Stat român, a abandonării politicii dezastruoase de clasă, a colaborării cu toată sinceritatea cu forțele democratice verificate pe drumul istoriei, care reprezintă majoritatea absolută a poporului român și care ar putea să creeze o atmosferă de conlucrare și dezvoltare temeinică în viitor. Noi avertizăm pe cei ce se pun de-acurmezișul realităților și stau în cîrdășii nefrești, că a stăru pe drumul apucat după 23 August, ungurimea riscă în viitor, să-și primejduiască reale interese. O politică cuminte, o politică a realităților alături de români va putea să aducă binefaceri meritate pentru cetățenii ce știu să tragă concluzii logice din realitatea politicii de azi.

Poporul român din Transilvania este de mult matur politică, de aceea el pricepe și știe care este sensul vremii. Pe el nu-l impresionează artificiile. El știe ce are de făcut și-și cunoaște supremele interese. Am dor ca și ungurii să și le cunoască. Și ele nu pot fi decât o loială colaborare, o trainică înfrâtere, prin respectarea dreptății românești și egalității de tratament".

Aceste indemnuri, cu rezonanțe de mare actualitate, se constituie în tot atâta marți și perene adevăruri istorice de care, vrem nu vrem, trebuie să ținem seamă dacă dorim liniște și conviețuire pașnică a acestei minorități cu masa mare a oceanului românesc, o armonizare a tuturor intereselor în interesul tuturor celor ce trăiesc pe aceste străvechi meleaguri românești.

■ Dr. Augustin DEAC

IMPORTANT

Numărul următor al revistei "OPINIA NAȚIONALĂ" (nr. 38) va apărea luni, 17 ianuarie 1994.

Reamintim cititorilor noștri că prețul abonamentului pentru anul 1994 nu se modifică, menținându-se după cum urmează:

- Trimestrial - 600 lei;
- Semestrial - 1200 lei;
- Anual - 2400 lei.

Abonamentele se pot face la adresele menționate în caseta tehnică a revistel (pagina 15).

**Abonați-vă la revista
"OPINIA NAȚIONALĂ"!**

Tuturor cititorilor și colaboratorilor noștri -
1994 UN AN BUN, CU SĂNĂTATE!

IDEEA DE REPUBLICĂ ÎN GÂNDIREA POLITICĂ ROMÂNEASCĂ

- Reprezentanții generației de la 1848 -

În preajma anului 1848, concomitent cu maturizarea conștiinței naționale și răspândirea în țările române a concepțiilor revoluționare, democratice, capătă ecou și substanță ideea de republică. Participanții cei mai de seamă la revoluția română de la mijlocul secolului trecut au fost, cel puțin în etapa respectivă, republicanii convingenți.

Forma de stat recomandată românilor de către Nicolae Bălcescu era republică, deoarece, spunea el, "cea mai mare dobitocie ar fi ca români, după ce își vor câștiga... libertatea... să meargă de bunăvoie lor să se dea pe vecinie sau pe viață unui domn, crai sau împărat..."; căci, "orișicăt vei scădea-o, domnia rămâne tot domnie", greu de înfrânat. "Așadar - conchidea marele patriot - de nevoie e ca românii să se întocmească în republică democratică..."

Dacă la 1848 acest lucru nu s-a putut realiza, viitoarea revoluție de eliberare națională, preconizată de el, îl va face posibil. Căci, "atunci când războiul sfânt va măntui nația de apăsarea străinilor și-o va reînregi în libertatea și unitatea sa, adunarea poporului, Constituanta, va putea să realizeze în pace toate reformele politice și sociale, de care el are nevoie și să constituieze domnirea democraticei, domnirea poporului din popor". Constituția elaborată de ea, preconiza Bălcescu, "trebuie să întocmească un stat de cetățeni liberi și egali..., fără domnie și boierie" (sublinierea ns. - M. N.).

Contra unei opinii superficiale, deși larg răspândite, nu numai în vremea lui, Nicolae Bălcescu considera că "statul nostru a fost totdeauna un fel de republică, căci slujbele, de la pârcălab până la domn, mai tot prin alegere se da; dar această republică era foarte proastă și rea din două pricina: întâia, că era aristocratică, adeca că puterea statului era în mâna boierilor numai, și poporul mai niciun drept n-avea... Al doilea, că boierii încredințau cărmuirea țării pe viață sau pe o seamă de ani unui ce îl cheme domn și stăpânitor al țării și carele... nu se cunoștea cu nimic dator către popor, și se unea și el cu boierii de jăfuria, tiraniza și robea pe bietul popor".

Recunoaștem această capacitate strălucită a lui Bălcescu și a colegilor lui de revoluție de a înțelege semnificația reală a formelor politice tradiționale și a găsi calea de a turna într-o asemenea formă, eliberată de vechiul balast social, noul conținut republican, în punctul corespunzător al Proclamației de la Islaz, care decreta alegerea domnului țării, pe o perioadă de cinci ani, din toate stările societății.

Credința republicană a rămas neclintită și a înflorit mulți ani după revoluție în inimile învinșilor de la 1848. C. A. Rosetti, unul dintre cei mai înflăcărăți adepti ai republicii, scria la 19 mai 1851 în jurnalul său de însemnări aceste patetice cuvinte, ce nu exprimau, desigur, un simplu crez individual: "De voi rămâne sărman și lov, și-n toată lumea singur de ideea mea, nu voi înceta să-l lucră pentru înființarea Republicii Române una și nedespărțită... Nu visăm un regat - scria el din Paris în decembrie 1850 -, ci voim o Republie Română", văzută ca un stat român unitar, realizabil "îndată ce ne vom uni cu noi înșine și cu celealte popoare revoluționare". Rosetti avea viziunea a "zece milioane de glasuri libere (toți români) sociotii a exista la acea dată" - M. N.), ce se vor înălța spre ceruri strigând: "Trăiască Republica Română!"

Văd sub influența revoluției democratice din Franța anului 1848, dar, desigur, nu numai ca o idee de împrumut, tribunul Rosetti vorbea, în scrisoarea adresată, la 11 mai 1849, lui Ion Ghica, de necesitatea de a se proclama "republica română independentă și socială" (sublinierea ns. - M. N.).

Oameni politici realiști, situând interesele majore ale neamului mai presus de valoarea intrinsecă a unor forme de stat, foștii fruntași ai revoluției de la 1848 aveau să renunțe, peste aproape un deceniu, la revendicarea republicii atunci când a devenit clar că marile puteri europene - ele însese monarhii - mai degrabă vor împiedica unirea Principatelor, decât să admită instalarea unei republici în această zonă a Europei.

Dar această capitulare silită nu era nici completă, nici definitivă. Monarhia instaurată la 1859 semăna, pentru acel timp, în multe privințe, și aceasta nu întâmplător, mai degrabă cu o republică. Iată ce declară, în 1863, în această chestiune, un om politic avizat cum a fost Mihail Kogălniceanu: "Suntem în țară cu instituții democratice, adică suntem într-o republică... În adevăr, o țară unde nu există nici o instituție moștenitoare, ... unde toate puterile statului provin din alegere, unde fiecărui cetățean, care are vîrstă de 35 de ani și un venit de 300 de galbeni, este permisă ambiiunea și este consacrată putința de a deveni domn, acolo este o adevărată republică. Singura anomalie ce avem în țara noastră este că domnul, în loc să fie ales pe cinci ani, după cum se cerea la 1848, este ales pe viață".

În același sens vedea lucrurile C. A. Rosetti, care, aproape cu două decenii mai târziu, declară: "... Eu mă mulțumesc cu titlul de rege și cu faptul de republică".

Acceptând monarhia din considerente politice tactice, republicanii pașoptiști nu au renunțat - nici cei care au creat ulterior regatul României - la convingerea lor asupra superiorității republicii ca formă de stat și asupra oportunității instaurării ei în viitor, într-o altă conjunctură internațională. România - spunea în 1883 același Rosetti - e prea Tânără și prea mică spre a nu ține seama de vecinii săi cei puternici. Austria și Rusia fiind monarhii, ar fi foarte imprudent să încercăm a ridica o republică lângă dânsela". Conjectura europeană, credea Rosetti, impunea ca "până când unitatea

română nu va fi întemeiată și până când țara nu va fi dobândit dezvoltarea sa completă,... să las la o parte preferințele mele pentru forma republicană față cu interesul patriei".

În această opțiune deloc singulară, nu republicanismul era abandonat ca un vis de tinerețe, fără sorti de realizare, ci, din contra, monarhia apărea ca o soluție tactică, temporară, impusă îndeosebi de vicisitudinile externe, și care trebuia să cedeze locul în viitor râvnitei republici.

Cititorul de azi va fi mirat să afle că un asemenea raționament poate fi întâlnit chiar și în unele declarații ale unui om politic ca Ion C. Brătianu, cunoscut mai ales prin rolul jucat în aducerea și consolidarea dinastiei străine în România. "D-l Rosetti și eu - explică el în 1884 - eram republicanii cei mai convingenți. Dar când a venit la noi la Paris răposatul Costache Kretzulescu și ne-a spus: ... <<trebuie să renunță în interesul patriei la ideile voastre înaintate, căci nu ar prinde rădăcină acele idei în împrejurările în care se află țara, noi am primit și am făcut abstracție de teoriile, de convingerile noastre>>... Am crezut oare că principiul monarhic e mai înalt decât principiul republican? Nicidcum! Dar știam că cu aceste principii nu puteam trăi, căci toate puterile din jurul nostru vor căuta să ne mănușe, și trebuie să ne punem în condiții în care trăiesc societățile vecine cu noi, ca să nu vină să ne sugrume. Iată pentru ce ne-am făcut monarhiști la 1857".

În aceeași ordine de idei, nu este lipsit de importanță faptul că Brătianu nu se sfâră să-și asume, la 10 mai 1877, în Camera Deputaților, următoarele cuvinte spuse de el în perioada unirii: "... Sunt republican și aş dori pentru țara mea sistemul republican; dar fiindcă nu se poate, de aceea păstrează acele convicții în fundul inimii mele și voi face tot pentru ca să prospere țara mea sub regimul monarhic, cu speranța că vom ajunge și noi odată la forma de guvern republican, atunci când Europa întreagă se va convinge că guvernul republican este mai bun".

■ Dr. Marin NEDELEA

Reflectii asupra tranzitiei ROCADA INTELECTUALILOR

A devenit o modă să se vorbească despre rolul intelectualilor în procesul tranzitiei după ce se susținuse insistent că intelectualii au fost, ar fi și ar rămâne dacă nu "placa turnantă", cel puțin stimulii spirituali ai diverselor transformări sociale, inclusiv și mai ales, revoluționare. Cu alte cuvinte, agenți activi și înainte mergători ai mișcărilor sociale. Numai că unii dintre susținătorii acestei teze - ratională în plan ideatic și acceptabilită sociologic, atâtă timp cât nu este sau nu devine unilaterală, exclusivistă - au însotit asertiunea cu pretenția că nu "orice" intelectual merită apelativul, nu oricine se poate număra în rândurile acestora. Opinia a fost zgomotos întreținută, după decembrie 1989, ba de un grup ce s-a crezut și autopropulsat ca unic ziditor al "dialogului social" - substitut propagandistic al elitismului conjunctural -, ba de anumiți expoziți ai "meseriei" scrișului și vorbitului. Mai mult, unii dintre aceștia s-au crezut drept "instituții naționale" ale "noii istorii", cultivând cu obstinație și aplomb o asemenea himeră, în care par a fi încrvenit închipuilelor lor monumente autoînălțate. Unii au căzut în iluzia că ar fi captat și captivat opinia publică numai prin faptul că s-au dezis rapid, printre incredibilă piruetă, de "vechea istorie", confecționându-și tot atât de repede atributul de "disident" al acesteia din urmă, mai precis al fostului regim politic și instalându-se în postura de perpetuă opozitione.

De dragul modei și, evident, pentru a-și confirma tezele proprii, unii au și teoretizat, vorbind și scriind în acest sens, oriunde se ișează sau li se oferă ocazia, că "adevărații" intelectuali "nu în niciodată cu puterea". Nu contează că istoria îi dezmine la tot pasul; cu atât mai rău pentru istoriei! Nu contează că intelec-

asta în numele "conștiinței intelectuale" echivalate de protagoniști cu obținerea titlului de "opozant de carieră".

Moda "frontului" intelectualilor "de un anumit fel" continuă, întreținută în fapt de către aceleasi "coalii de ambii". Acestea sunt, în mod evident, de sorginte politică, prudent etichetate "apolitice", însă fără succesul de public scontat, deoarece, vorba unuia dintre părinții fondatori ai democrației americane, poti păcăli un om toată viața lui, pe mai mulți oameni mai mult timp dar nu pe toți oamenii, tot timpul.

Că intelectualii, sau unii dintre ei, fac politică nu este, se înțelege, un păcat. În esență, intelectualii fiind oameni care practică disciplinele spiritului, este de înțeles că nimeni nu ar putea să le interzică domeniul politic, ea însăși disciplină a spiritului, dacă nu evadează din sfera raționalului și nu se avântă pe terenul speculației conjuncturale ori al intereselor de grup. Însă ceea ce este firesc pentru viața politică nu este firesc pentru alte domenii. Descalificarea intelectuală începe din momentul când nu se recunoaște acest adevăr, adică protagoniștii "una vorbesc și alta fumează", cum se spune că s-ar fi exprimat, într-un moment semnificativ, Arghezi.

Atunci când oamenii constată că unii care ieri scriau și vorbeau "în stilul epocii", iar azi demască "mânișos" trecutul prin care parcă nici nu au trecut, își face loc îndreptățit dezamăgirea publică. Pe de altă parte, comentând faptele și procesele tranzitiei, asemenea intelectuali, fără a emite vreun fel de propuneră constructive, se declară mereu "contra", văd în orice inițiativă a altora o "conspiratie", o "restaurare". Unii dintre ei, fără nici o creație, remarcabilă proprietate, cheamă la demolarea valorilor pe motiv că ar fi... "colaboraționiste". Întrebăți public "încotro domnilor intelectuali?", unii dintre cei despre care este vorba au ocolit să numească drumul, glisând spre definirea savantă și delimitarea dubioasă a noțiunii de intelectual, restrânsă la câteva profesii din cele care se "ocupă" cu "scrisul și vorbitul", când într-un ton, când într-altul. Pluralismul opiniorilor este cu totul altceva!

Asemenea poziții și comportamente care denotă, firesc pentru scena politică, angrenarea într-un joc, pot sugera inspirații nefericite din jocul de șah; la șah, în anumite situații, se poate recurge și la rocadă: regele trece pe turn, păstrându-și însă culoarea de plecare, iar turnul este adus lângă rege. Ca orice joc, și în politică schimbările trebuie să urmeze anumite reguli, care sunt adevărate principii. Spre exemplu, la șah, nici măcar începătorii nu vor inventa rocadă oricărora piese, în orice moment și ori de câte ori doresc. Doar nu se poate disloca nebunul în locul calului ori invers! Schimbarea de locuri după bunul plac și potrivit inspirației de moment (poate fi vorba și despre interes) nu este permisă iar interdicția este general acceptată, fiindcă în lipsa normalor jocul ajunge la nonsens.

Legile nescrise ale comeleo-nismului social nu respectă însă nimic, mai ales ignoră culoarea de plecare!

■ Ion MITRAN

CALITATE, EVALUARE ȘI ACREDITARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

Evaluarea și acreditarea unităților de învățământ superior (publice, de interes public sau private) din România este, după adoptarea Legii ce vizează acest demers, o problemă de strictă actualitate. Trecearea la organizarea și desfășurarea proceselor de evaluare și acreditare presupune cu necesitate nu numai mijloace materiale, sisteme organizaționale, instituționale sau metodologice adecvate, ci mai ales întemeieri teoretice ireproșabile, fără de care realizarea cu succes a acțiunii nu poate fi asigurată. În ordine teoretică, numărul și complexitatea problemelor sunt cu adevărat redutabile și tocmai din acest motiv cei ce se vor angaja să acționeze în domeniu, sunt nu numai științifici, ci, mai ales, moralmente obligați să le conștientizeze și să evaluateze responsabilitatea ce apasă pe umerii lor. În cele ce urmează, noi supunem atenției doar una dintre ele: natura conceptului, a calității în relație cu învățământul superior. Din două categorii de rațiuni: prima, pentru că în întreg sistemul de evaluare și acreditare, calitatea se constituie drept un indicativ sintetic fundamental, în lumina căruia se va spune "da" sau "nu", cu privire la supraviețuirea sau dispariția unor complexe instituții și

realități sociale. A doua, deoarece, calitatea implică lucruri diferite, pentru diferite persoane sau categorii de persoane.

Care ar putea fi punctele de reper în măsură să ghidze orientările și să asigure traiectorie corecte de acțiune? În primul rând, ar fi util ca într-o retrospectivă istorică să se ia în considerare faptul că, în mod tradițional, conceptul calității a fost asociat cu "distincția", cu ceva de "high class", cu ceva de înalt nivel, care nu poate și nu trebuie să fie pus în discuție și care nu poate fi la dispoziția tuturor. Dar o asemenea concepție, esențialmente elitistă, nu mai este pe deplin satisfăcătoare astăzi, când problematica calității a dobândit noi sensuri și dimensiuni și când calitatea a devenit o cauză generală, comună tuturor.

În al doilea rând, este de observat că, cel mai adesea, calitatea este un concept relativ, cel puțin în două sensuri: din perspectiva celui ce folosește termenul și, din cea a circumstanțelor în care el este invocat. De aceea, calitatea este diferit percepță și definită de către persoane diferențiate, în momente și în contexte diferențiate.

În al treilea rând, există și punctul de vedere potrivit căruia calitatea este o realitate absolută, apodictică, un ideal în raport cu care nu pot exista

compromisuri. Ea are același statut ca și adevărul sau frumosul care nu permite nici un fel de discuție: ori există ca atare ori nu există.

În al patrulea rând, calitatea este judecată în termenii unor standarde predeterminate (cel mai adesea absolut) a căror atingere sau depășire confirmă existența calității sau absența ei în cazul bunurilor, produselor sau serviciilor supuse evaluării și conformării lor calitatii.

Există, în al cincilea rând, și alte conceptualizări ale calității care au în vedere însușirea proceselor care fac posibilă realizarea calității produselor ce rezultă din desfășurarea lor.

Acestea sunt doar unele din elementele care ar merita să fie luate în considerare atunci când este pusă în discuție calitatea în general și, mai ales, atunci când diferențele moduri de a gândi calitatea sunt utilizate în determinarea relevanței lor pentru învățământul superior. Cu atât mai mult cu cât cercetarea științifică, presată de exigențele practicilor sociale, a formulate de-a lungul vremii un ansamblu de soluții referitoare la caracterul subiectiv, relativ și slab

articulat al conceptelor și modalităților de gândire a calității. Sub acest raport, astăzi calitatea este definită și utilizată ca: excelentă (excepție), perfecțiune (sau consistență), conformitate (adecvare) cu anumite scopuri, valoare (raport, performanță, preț) și ca acțiune transformativă. Evident, fiecare din acestea își are conținutul lor specific, modalitățile particolare de asigurare, evaluare și acreditare, valoarea și limitele lor, relative și absolute.

În acest cadru noi nu ne putem permite a le decela pe fiecare în parte. Să nici nu ar fi oportun. Credem, însă, că ar fi important și actual să ne concentrăm pe cătreva interrogații, care pot avea semnificație majoră pentru învățământul superior și pentru procesele de asigurare și evaluare a calității lui. Ce loc și ce rol este necesar să se asigure astăzi "exelenței" în învățământ, perspective care consideră calitatea în termenii standardelor "înalte", atât în ceea ce privește întrările (cei mai buni studenți, cele mai adecvate resurse umane și sociale etc.), cât și ieșirile. În ce sens este util ca în învățământ calitatea să fie concepută ca realizare a obiectivelor

și sarcinilor în cel mai corect mod, implicat de soluționarea eficientă și performantă a problemelor de învățământ, instruire și educație. Cum trebuie să fie asigurată calitatea, ca răspuns la un set de standarde statuând nivele și exigențe de referință cu privire la modalitățile și eficiența rezolvării tuturor categoriilor de probleme ale învățământului. Ce configurație ar trebui să aibă calitatea concepută ca perfectiune sau consistență, concretizată fie în excelență exprimată prin "zero defecți", fie prin conformanță cu scopul produsului sau serviciului proiectat, în sfera educației?

Răspunsurile la acest tip de întrebări sunt esențiale, atât pentru organizarea, funcționarea și eficiența activităților instituțiilor de învățământ superior, cât și pentru evaluarea și acreditarea calității lor.

Există însă și o rațiune specială care le impune: spre deosebire de toate celelalte categorii de domenii și ramuri producătoare de bunuri sau de servicii, educația și învățământul sunt servicii sociale deosebite, întrucât ele nu acționează pentru consumator, ci asupra lui, ceea ce schimbă fundamental atât datele de "intrare", de "prelucrare", cât și pe cele de "ieșire" (și, deci, și de evaluare și acreditare) din sistemele educaționale, cu implicațiile lor firești în toate componentele și procesele acestor sisteme, în modelele, strategiile, politicile și procesele de decizie din acest domeniu fundamental al vieții sociale și individuale a domeniilor.

■ Prof. dr. Ștefan COSTEA

CONTINUITATE SI PERENITATE ÎN CULTURA NAȚIONALĂ

Dialog cu conf. univ.
LIANA ALEXANDRA MORARU

- Doamna Liana Alexandra, sunteți cunoscută ca un talentat compozitor și un reputat profesor. Care sunt momentele cele mai importante ale activității dv. compozitione și didactice la care vă face plăcere să vă raportați uneori?

- Întrebarea dv. mă înțeамnă la o rememorare. Am absolvit Conservatorul de muzică "Ciprian Porumbescu" în 1971; de atunci îmi desfășor activitatea la Catedra de compozitie, iar în ultima vreme și la Universitatea "Spiru Haret" unde sunt deosebit de onorată să fiu chemată. Am devenit membră a Uniunii Compozitorilor din 1972; activitatea mea de creație cuprinde 7 simfonii, 3 opere și balete, 5 concerte instrumentale, multă muzică de cameră, unele lucrări fiind distinse cu premiul Academiei Române în 1980 și șapte premii ale Uniunii Compozitorilor, cu premii internaționale în Olanda, Germania, Elveția etc. Lucrările acestea, ca și altele, de altfel, pot fi întâlnite în programele unor festivaluri naționale și internaționale de muzică contemporană, precum și în cele ale stagiuilor permanente de concerte.

- Toate acestea vă dau, desigur, autoritatea cuvenită pentru aprecierea unor fenomene culturale actuale. Reprezintă ele un moment de continuitate sau de discontinuitate în cultură, mai precis, credeți în principiul continuității culturii naționale?

- Existența noastră ca națiune cu tot ce am făcut bun, foarte bun sau mai puțin bun a asigurat această continuitate. Ea este de altfel o dimensiune fundamentală a fenomenului creației materiale, științifice și nu mai puțin culturale românești.

- Ce credeți că a alimentat mai mult acest flux permanent al spiritualității românești - spiritul creator specific românilor, verticalitatea morală a nației noastre sau inepuizabilitatea forță sufletească a poporului român?

- Toate se topesc într-o unitate extraordinară și de o originalitate de excepție. O mențiune specială aș face însă prezenței tradiției orale, a folclorului. În muzică, el reprezintă un filon extrem de subtil care a ținut trează conștiința națională, specificul național care dă o notă inconfundabilă creației muzicale românești. Tradiția populară (nu mă refer la muzica populară orășenească care este importantă, dar nu despre ea este vorba) acele rădăcini ancestrale ale ei au fost mereu prezente la marii noștri creatori

- George Enescu, Paul Constantinescu, Mihail Jora, Tiberiu Brediceanu, Sabin Drădoi care au prelucrat muzica populară din diferite zone ale țării, din Ardeal, Banat, Oltenia și prelucrând-o, au metamorfozat și sublimat atât demult acest "dat" al nostru încă, prin folosirea elementului național, au devenit creatori de valoare universală, de mare originalitate. Desigur, un mare rol au avut tehnicii contemporane lor, talentul lor deosebit, dar din

această contopire a rezultat o exprimare distinct românească. Tot astfel și unii compozitori din generații mai apropiate cum sunt Sigismund Toduță, Doru Popovici, Alexandru Pașcanu, Felicia Donceanu, Mihai Moldovan, Liviu Glodeanu, Corneliu Dan Georgescu, Șerban Nichifor, Adrian Pop și alții. Originalitatea creației unor asemenea compozitori este remarcată de străini și este definită de spațiul nostru mioritic. Personal am abordat acest specific românesc direct, prin apelul la folclorul ardelean, care, pentru mine, reprezintă patria eternă spirituală. Orice s-ar spune, dimensiunea universală a creației muzicale se realizează prin "limbajul" național, prin simboluri naționale. Folosirea unui limbaj apărat, dislocarea din național, din spiritualitatea propriului popor nu a dus niciodată la nimic bun. Acestea sunt datele moștenirii noastre, acestea ne-au asigurat supraviețuirea, continuitatea, perenitatea culturală.

- Propria dv. experiență ce vă spune - momentele de tensiune socială maximă influențează eflorescența creativă sau refluxul creativ?

- Noi nu ne putem desprinde de epoca noastră. E greu însă de spus dacă stările tensionante au fost vreodată mai prolice pentru creator de căt cele în care domină armănia; înclinându-se să cred în puterea creatorului de a da randamentul maxim al talentului său în momentele de echilibru ale națiunii.

- Totuși, unele creații muzicale au dobândit celebritate tocmai pentru că s-au "născut" în acele secunde hotărâtoare ale istoriei naționale.

- Desigur, creații care reflectă momente și decizii importante ale istoriei și demnității noastre naționale au o semnificație aparte și au sansa de a fi mereu prezente în conștiința noastră colectivă.

- V-am auzit apreciind că secolul nostru este un secol galopant. În aceste condiții credeți că a avut el răgazul să-și selecteze valorile, să-și explice și evaluate discontiunitățile? A "murit" un pic cultura în aceste momente sau s-a pregătit de relansare? Vi se pare corectă teoria "vidului" cultural din ultima jumătate de secol, poate fi ea acceptată?

- După opinia mea, a spune că a existat un gol cultural însemnat inclusiv să negăm propria noastră

identitate artistică. Cu toate inconvenientele ce se pot găsi și în alte perioade și în alte popoare, o evaluare obiectivă a creației artistice pune în evidență prezența certă a valorilor culturale românești care se înscriu ca verigi de continuitate ale culturii naționale în tot acest secol și mai ales în ultima jumătate de secol sufocată de contradicții. Sustinătorii teoriei la care v-ați referit confundă dimensiunea politică cu aceea a creativității poporului român. Se pot oare nega statisticile internaționale care situația României pe locul III în lume sub aspectul premiilor internaționale acordate celor ce s-au distins în domeniul creației culturale? Aceste premii există și acum, nimănui nu-i a trecut prin cap să ceară retragerea lor numai pentru că au fost acordate, de foruri mondiale, pe vremea unui regim politic contestat. Numai cel ce ar dori să fie la modă cu valurile politice poate adopta o asemenea poziție. Oamenii de valoare și-au făcut întotdeauna datoria, dar despre aceasta, din decentă, ei nu vorbesc cu ostentație.

- Nu pot să nu vă dau dreptate; o prezentă zgromotoasă nu se poate să nu ascundă ceva. S-a spus destul de apăsat că unii scriitori au avut opere "de sertar", despre care s-a dovedit că nu prea au existat. Se poate vorbi despre o creație "de sertar" și în domeniul dv.

- Am avut o viață muzicală românească foarte bogată; a existat mediul propice continuării tradițiilor muzicale românești; au apărut noi tradiții exprimate în circulația universală a valorilor muzicale naționale; afirmarea a numeroase orașe ca centre muzicale de aleasă calitate artistică; inițierea unor prestigioase manifestări cu caracter internațional care au definit România ca un centru de rezonanță al muzicii mondiale. În plus, să nu uităm condițiile pentru scoaterea la lumină a sute și sute de interpreți și creatori populari care ar fi fost condamnați pentru totdeauna la anonimat.

- Vă referiți la "Cântarea României"? Dar unii o consideră parte a "vidului" cultural.

- Ca orice mișcare de mare ampleură și acest Festival a avut pe lângă o parte bună și una mai puțin bună. Dar nu putem nega aspectul pozitiv care a influențat foarte mult creația românească în general, care a declanșat un ritm, o ciclici-

tate specifică oricărei competiții, fie că este sportivă, științifică, culturală. Desigur, partea valoroasă a fost umbrată prin unele exagerări, prin generalizarea unor simboluri. Dar, mișcarea de amatori există în numeroase țări, unele descoperă abia acum ce bine este pentru o colectivitate să aibă propriul ei club, cămin cultural, să dea o perspectivă existenței ansamblurilor folclorice. De aceea, trebuie să reînvățăm să selectăm, să ne abținem să respingem ceva numai pentru că a fost creat sau difuzat înainte de 1989. Să de fapt noi am cântat țara noastră care se cheamă România! Ce poate fi mai nobil decât acest act? În ultimii ani assistăm la o perioadă grea pentru cultura română; sub presiunea unei asemenea discriminării muzica românească a fost extrem de timid promovată. În locul muzicii este stimulată conversația despre muzică, afirmarea unor poziții partizane, exacerbarea elitismului. Dar, în timp ce unii vorbesc despre culisele vietii muzicale de ieri și de azi, noi lucrăm, ne vedem de unelele noastre pentru că vrem să dăinuim pe acest pământ.

- Beneficiarul de cultură are tot mai mult senzația că se dorește (cine oare?) statoricarea ideii că săracia este generală; dar în timp ce se reclamă o săracie și acolo unde nu este, - în cultură - se produce un fenomen îngrijorător de "împrumut", să-i zicem cultural; îngrijit vrând-nevrând tot felul de inepții la televizor, pe ecrane, ne intoxica sloganile în toate limbile, și, în plin sezon elitar, nu pare a se alarmă nimenei de consecințele acestor valuri poluanante, de prețul acestor "împrumuri".

- Prețul poate fi într-adevăr greu de evaluat, dar există soluția promovării limbii române care este foarte bogată, foarte nuanțată, a creației artistice autohtone, a valorilor reale ale culturii universale. Întrucât suntem interesați de limbajul comunicării noastre cu cei mulți nu putem neglija curățenia și împrezașarea acestui limbaj. Cât privește acest "împrumut", acest import de calitate îndoelnică nu poate să facă decât să descurajeze - ca și în alte domenii ale creației, inclusiv materiale - efortul propriu, să împingă în umbră și anonimat numeroase talente de care poporul nostru nu a dus niciodată lipsă.

■ Georgeta RUȚĂ

CONSENSUL ȘI APĂRAREA INTERESULUI NAȚIONAL

Ca regulă de adoptare a hotărârilor în negocierile multilaterale, consensul s-a impus în viața politică internațională prin practica folosită de organizații regionale, precum NATO, Uniunea Europei Occidentale sau Comunitățile Europene, iar în ultimii douăzeci de ani, de Conferința pentru securitate și cooperare în Europa (CSCE) și organele cărora ea le-a dat naștere. Definit drept "absența oricărei obiecții exprimate de un reprezentant și prezentate de acesta ca fiind un obstacol pentru adoptarea hotărârii în cauză", consensul a cunoscut de la bun început o aplicare exhaustivă la Conferința de la Helsinki. A fost evitată astfel o procedură mixtă, care ar fi combinat votul cu consensul și ar fi dus Conferința pe căi nedeterminate, de impas și eșec, dacă ne gândim că de greu este să distingi uneori aspectele de fond de cele de procedură și cătă substanță politică se poate ascunde adesea într-o dezbatere procedurală.

La CSCE, aplicarea regulii unanimității - devenite consens - a însemnat eliminarea oricărei discriminări, devreme ce, spre deosebire de Consiliul de Securitate al ONU, fiecare stat participant, fie el mare sau mic, a dispus exact de aceleași drepturi. Cine a urmărit mai îndeaproape lucrările Conferinței de la Helsinki (1972-1975), ca, de altfel, și ale reuniunilor ce i-au urmat, a putut observa că regula consensului a conferit în mod incontestabil un spirit nou, democratic întregului flux al negocierilor paneuropene. Consensul a dat expresie egalității în drepturi a statelor participante, manifestările lor independente și a constituit un mijloc esențial de apărare și promovare a intereselor lor legitime. În cursul unei negocieri politice și diplomatice complexe cum a fost Conferința de la Helsinki, fiecare stat participant a dispus prin urmare de dreptul de a bloca realizarea consensului, ori de câte ori o propunere sau alta erau contrare interesului său național. Datorită consensului, ca regulă de adoptare a tuturor hotărârilor, statele participante au dobândit o egalitate în drepturi deplină și efectivă, cu mult superioară celei existente în procedura de vot, unde relația majoritate-minoritate se transformă, vrând-nevrând, în învingători și învinși.

În practica diplomației multilaterale, procedura consensului a cunoscut, mai ales după Conferința de la Helsinki, o folosire tot mai largă. Am asistat, astfel, la adoptarea unor documente prin consens, chiar dacă regulamentul reunii respective prevedea alte modalități procedurale. Într-o serie de organisme și de reuniuni internaționale din sistemul Națiunilor Unite, ale Mișcării de nealiniere, ale unor organizații regionale sau subregionale, consensul a devenit, ca atare, regula de adoptare a hotărârilor, în special de fond. Adesea, deși dispun de o majoritate confortabilă de voturi, țările în curs de dezvoltare preferă procedura mai anevoieasă a consensului.

Se cuvine, poate, să ne întrebăm cum a evoluat însă regula consensului în cadrul procesului CSCE, unde folosirea sa a fost definitorie pentru caracterul democratic al negocierilor paneuropene din ultimele două decenii. Marile mutații care s-au produs în viața politică a Europei s-au reflectat, cum era și de așteptat, și în conlucrarea paneuropeană, unde s-a putut instaura un climat nou, scutit de confruntările și polemicile din trecut. Au putut, astfel, să fie adoptate documente importante pentru acțiunea de viitor a CSCE, precum Carta de la Paris pentru o nouă Europă (1990) sau Sfidările schimbării (1992). În același timp, au fost luate hotărâri

de natură instituțională, menite să dezvolte și să perfecționeze structurile paneuropene. CSCE este pe cale de a deveni o organizație regională în adevăratul înțesul al cuvântului.

Dar acest proces de maturizare a CSCE este însotit, din păcate, de o degradare a principiilor și modalităților de lucru definite și consacrate de Conferința de la Helsinki. De când, la sesiunea sa de la Praga din ianuarie 1992, Consiliul Miniștrilor Afacerilor Externe ai statelor participante la CSCE a admis ca, desigur, în cazuri importante, hotărârile să poată fi luate fără acordul statului incriminat, CSCE nu mai este ce a fost. Renunțând la respectarea strictă, în orice împrejurare, a principiului deplinei egalități în drepturi a statelor, forumul paneuropean s-a abătut de la însăși rațiunea sa de a fi. Derogarea de la regula consensului a permis astfel Republica Federală Iugoslavia să fie suspendată de la activitățile CSCE. Această procedură, complet străină de spiritul și litera normelor democratice ale Conferinței de la Helsinki, deschide poarta discriminărilor și face ca unii participanți să fie la cheremul altora. CSCE riscă să devină, astfel, un club de dezbatere, de o eficiență relativă și unde va domni legea celui mai puternic, dacă regula consensului nu va mai fi aplicată cu consecvență. Căci, în planul concertării și cooperării internaționale, o astfel de normă reprezintă mijlocul cel mai eficient de apărare a interesului național, fie că este vorba de țări mici, care se confruntă cu țări puternice, fie că avem de-a-face cu conflicte de interese între țări dezvoltate. Desigur, negocierea bazată pe consens poate apărea multora ca o practică incomodă și complicată, care cere timp și tactică bine chibzuite. Dar este ceea ce s-a inventat mai bine până acum pe plan multilateral în materie de procedură democratică și de creștere a capacitații fiecărei țări - în special, a țărilor mici și mijlocii - de a-și proteja și promova propriile opțiuni. Că este vorba de CSCE sau de alte organizații regionale și mondiale, folosirea regului consensului în procesul decisional trebuie, prin urmare, să stea tot mai mult în atenția guvernelor, dacă se dorește ca o nouă ordine mondială să se bazeze cu adevărat pe un parteneriat între state egale în drepturi. Este un deziderat de care tot mai multe țări ale lumii, dacă nu ansamblul comunității internaționale, par să fie astăzi tot mai conștiente.

■ Valentin LIPATTI

REVISTA
OPINIA
națională

TIPOGRAFIA

FED

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Nicoleta ANGHEL

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face și prin oficile poștale din întreaga țară.

DIN PRESA INTERNAȚIONALĂ

"DREAPTA REÎNVIATĂ aruncă o umbră întunecată asupra Europei"

Există probabilitatea ca partidele politice europene de extremă dreapta și rasiste să-și sporească sprijinul electoral în alegerile din iunie anul viitor pentru Parlamentul European, ca și în alegerile naționale și locale, în pofida eforturilor de a li se reduce baza populară. Șomajul afectează aproape 18 milioane de persoane în Uniunea Europeană, iar imigranții și refugiații sunt considerați și cauza acestui fapt, astfel că par și întrunite condiții pentru o reînviere a partidelor politice extreme.

Un raport al Campaniei împotriva rasismului și fascismului, cu sediul la Londra, arată că sprijinul electoral al extremității drepte crește în U.E., în special în Germania, Belgia, Franța și Italia. De mai mulți ani, alegătorii din aceste țări au optat în favoarea candidaților de extremitate dreapta și neofasciști pentru funcții la nivel local, regional și european. În prezent, cu zeci de consilieri în funcție și cu o prezență în creștere în parlamentele naționale, extremitatea speră să profite de pe urma resentimentelor față de imigranți ce domină Europa continentală.

Alegerile europene din iunie anul viitor vor fi un indicu-cheie pentru sprijinul de care se va bucura extremitatea dreaptă în viitor și se estimează că numărul de membri ai Parlamentului European din acest grup va spori de la 14, în prezent, la 25, dintr-un total de 500 de membri. Parlamentul European furnizează o platformă pentru politicienii extremității, dar și accesul la fonduri publice pe care extremitatea dreaptă le utilizează pentru a finanța campaniile politice.

Ascensiunea extremității dreptei este considerată de numeroși politicieni consacrați, de stânga și de dreapta, drept amenințarea cea mai mare la adresa democrației după comunism. Pericolul pătrunderii extremităților pe scenă politică națională este cel mai mare în Germania, unde Partidul Republican, condus de fostul ofițer Waffen - SS Franz Schonhuber, ar putea depăși limita de 5 la sută, existând posibilitatea să obțină pentru prima oară locuri în Bundestag, toam-

na viitoare. Perspectiva ca de republicani să depindă echilibrul puterii este atât de reală încât au început tratative pentru formarea unei " mari coaliții" între creștin-democrații cancelarului Helmut Kohl și social-democrați în scopul îndepărțării republicanilor.

În Austria, care a făcut cerere de admitere în U.E., Joerg Haider a avut o ascensiune meteorică. Formația sa, Partidul Liberal, reprezintă o forță politică, iar alianța dintre socialisti și conservatori, ce a condus Austria timp de decenii, este tot mai înfricoșată de acest lucru. Cele trei alegeri locale și referendumul cu privire la intrarea în U.E. de anul viitor vor fi un test pentru sprijinul de care se bucură extremitatea dreaptă în Austria.

În Franță, sprijinul pentru Frontul Național al lui Jean-Marie Le Pen a scăzut ușor în alegerile parlamentare din primăvară, dar acesta rămâne un bloc stabil, obținând 12,5 la sută din voturi. F.N. dispune de baze politice regionale și locale solide și sunt motive să se considere că, obținând trei milioane de voturi, acesta își va menține sau spori numărul de membri în Parlamentul European.

În Italia, Mișcarea Socială Italiană (MSI), declarată fascistă, a câștigat controlul a nouă mici consilii locale în luna iunie și a obținut câștiguri serioase la recentele alegeri locale. Liga Lombardă, care este mai mult populistă decât extremitate, a obținut controlul în numeroase orașe din nord. Sprijinul său a crescut în urma scandalurilor legate de corupție.

În Belgie, Mișcarea separatistă flamandă Vlaams Blok (VB), care lansează atacuri împotriva muncitorilor imigranți, a zguduit cercurile politice, obținând în alegerile din noiembrie 1992 un număr de 12 locuri în parlament. Principalele partide politice i-au izolat pe membrii VB în parlament, sperând ca astfel să-i determine să renunțe.

(Articol apărut în cotidianul britanic "The Independent", nr. 2156/1993)

Costul unui abonament trimestrial este de 600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispozitie de plată pe adresa: Fundația "România de Mâine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face și prin oficile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr. 1, Sect. 1 București - România.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon 675.68.45

ANUL NOU 1994 CU SPERANȚĂ ȘI ÎNCREDERE

Priorități absolute
pentru anul 1994

**CULTURA,
ÎNVĂȚĂMÂNTUL,
ȘTIINȚA**

Acad. RADU P. VOINEA

Quintus Horatius Flaccus a scris într-o din epistolele sale¹⁰: "Graecia capta, ferum victorem cepit et artes intulit agresti Latio" (Grecia cucerită a cucerit pe sălbaticul ei învingător și a introdus artele în necioplitul Latin). Această afirmație făcută de un poet latin celebru, a cărui operă a înfruntat secolele, conține un mare adevar: popoarele, al căror nivel cultural a fost ridicat, au supraviețuit vîtrejilor istoriei; dimpotrivă, popoarele al căror nivel cultural a fost scăzut au dispărut, fiind assimilate de cuceritorii. Se știe astfel că grecii nu au fost romanizați¹⁰. Sunt multe exemple de acest fel în istorie. Astfel, românii, la rândul lor, au dominat Europa occidentală peste 1000 de ani, Europa orientală aproximativ 2000 de ani și apoi au assimilat o mare parte dintre popoarele migrațioare datorită, de data aceasta, superiorității culturii latine. Nu întâmplător în întregul ev mediu și într-o bună parte din epoca modernă, operele științifice și nu numai ele au fost redactate în limba latină, îmbogățită cu termeni noi, în așa-numita latină medievală, devenită, într-un anumit sens, o limbă universală. Germanii s-au ridicat din cenușă, atât după primul, cât și după cel de-al doilea război mondial, tot datorită nivelului cultural, științific și tehnic ridicat. Ca exemplu interesant de modul cum un element cultural a influențat o decizie politică este faptul

că în urma păcii de la Versailles, care a încheiat primul război mondial, Prusia Orientală a fost atribuită Germaniei (Polonia asigurându-i-se doar un culoar, Gdańsk - Danzig - spre Marea Baltică) nu numai pentru că în Prusia Orientală există o populație germanică, ci mai ales pentru că acolo există orașul Königsberg, în care s-a născut titanul filosofiei germane, Immanuel Kant. și exemplele se pot înmulții.

Scoala este, dintr-un anumit punct de vedere, un izvor lăptău, mereu proaspăt, din care tineretul este chemat să-și potolească setea de cultură și de știință. Un vechi proverb chinezesc caracterizează impecabil importanța învățământului: "Dacă dai unui om un pește, el se va hrăni o dată; dacă îl înveți să pescașcă, el se va hrăni întreaga sa viață."

Cultura, învățământul și știința sunt priorități absolute. A avea un nivel cultural ridicat sau scăzut însemnează pentru un popor și fi sau a nu fi. A avea un nivel științific ridicat sau scăzut însemnează până la urmă a fi sau a nu fi competitiv pe piața mondială, însemnează să trăi mai bine sau nu. A avea un învățământ performant sau unul mediu însemnează a asigura sau nu, în viitor, poporului un nivel cultural și științific corespunzător unei țări civilizate. Tocmai asemenea aderări stimulează activitatea Fundației "România de Mâine" și a Universității "Spiru Haret". Pentru că, într-un anumit sens, cultura, învățământul și știința ar putea fi comparate, în cazul unui organism, cu săngele din vasele coronare care alimentează inima. Pentru ca inima să funcționeze în bune condiții este necesar ca, în primul rând, ea să fie bine alimentată. În spiritul acestei comparații, a promova cultura, învățământul și știința însemnează să preveni un infarct!

x) Horațiu: Epistole, Cartea a doua, Epistola 1, versurile 156-157.

xx) Regretăm că, din motive extra-științifice, un "cerchetător" a putut afirma acum câțiva ani, într-o teză susținută la Sorbona, că aromânii ar fi... greci romanizați (!?).

Acești copii din Chișinău au venit la București cu Ansamblul artistic "Tălăncuța", din care fac parte, pentru a susține un concert de colinde tradiționale românești.

În librării, o remarcabilă lucrare de sinteză:
"Revoluție și Reformă"
de Ion Iliescu

La librăria "Luceafărul", a avut loc recent lansarea volumului "Revoluție și Reformă", scris de președintele României, Ion Iliescu. Cu acest prilej, autorul a declarat: "În primul rând, mă bucur că am putut să finalizez o lucrare, deocamdată condensată, asupra unui moment crucial în istoria noastră națională. Ea exprimă un punct de vedere personal, dar, consider eu, cuprinzător și documentat asupra premiselor Revoluției Române, asupra desfășurării ei și a unor momente fierbinți, care ridică o multitudine de probleme în societatea noastră și

asupra cărora am căutat să exprim propriile aprecieri și analize. Este o primă parte a unei cărți mai ample ce va conține reflecții asupra procesului care a urmat după mijlocul anului 1990 și, mai ales, asupra problemelor transformărilor din viața economică. Sper, în cursul anului viitor, să o finalizez. Am făcut foarte mult, cu prilejul acestei aniversări și comemorări, în același timp, a evenimentelor din decembrie 1989, să apar cu această lucrare de sinteză, de reflecții ale unui participant nemijlocit la Revoluția Română".

AȘTEPTĂM CU OPTIMISM NOUL AN

Acad. ȘTEFAN MILCU

Zorile Noului An se apropie în valul de probleme ce apar în necontentia curgerii a timpului, cu bucurii și tristeții, cu victorii și deziluzii în viața personală și instituțională. Le întâmpinăm cu optimism și încredere în capacitatea noastră de rezolvare, cu o bună orientare în realitate și posibilități.

Universitatea "Spiru Haret" va primi, în 1994, o nouă doză de optimism și încredere, prin procesul de acreditare, iar revista "Opinia Națională", prin dezvoltarea într-un orizont și mai larg a valorosului ei conținut.

Patronate de Fundația "România de Mâine", de competență și devotata ei conducere, cele două instituții de cultură se profilează cu un justificat optimism în orizontul Noului An.

FII BINEVENIT LA NOI, COPIILE!

Acad. ION COTEAU

Îți spun "copile", fiindcă, la ivirea ta, lumea te închipuie ca pe un copilaș alături de moșneagul '93 și care pare că așteaptă ca acela să-i spună ceva. Mă-ntreb ce poate el să-ți spună la miezul nopții, în scurtul rângaz al celor douăsprezece bătăi de ceas, după care toți te îmbrățișăm - firește în minte doar - și fiecare îți zice în felul său: "Bine-ai venit, '94!"

Poate vei fi aflat într-o clipă de la "bunicul", '93 ce dorim și ce sperăm de la tine, căci, dacă am ajuns să îngărimădăm informații de mii de pagini, într-o cutiuță de-o bagă în buzunar, de ce n-ai afia și tu acum, în epoca noastră, totul, deodată? "În privința asta", pare c-ai vrea să spui, "fiți liniștiți!". Vom fi, dar tot nu mă rabd să nu-ți pun o întrebare: "Ce vei face tu pentru noi?" Uite, vino la școală noastră. E universitate. Se cheamă "Spiru Haret" - și de bună seamă cine a fost acela. Are, ca orice universitate, ani de studiu. Hai, te rog, la anul I bunăoară, la "boboci". Mai bine zis ia-i pe ei primii în societatele

LA MULTİ ANI "OPINIEI NAȚIONALE"!

Prof. univ. dr.
IOAN SCURTU

Anul 1993 s-a îmbogățit cu o publicație de prestigiu - "Opinia Națională", editată de Fundația "România de Mâine". O publicație temeinică, de prestigiu, cu colaboratori de marcă ai vieții culturale și științifice din România și, uneori, din afara granițelor țării.

Doresc ca în noul an, "Opinia Națională" să persevereze pe drumul ales, de susținere și promovare a valorilor naționale, de analiză pertinentă a realităților contemporane și de prospetime atentă și responsabilă a viitorului.

În același timp, îmi exprim speranța că "Opinia Națională" va intra într-un dialog mai activ cu alte publicații - românești și internaționale - pentru a se afirma, cu mai multă vigoare, în acest context confuz în care trăiește societatea noastră și care are nevoie de un adevărat și sincer program național.

De asemenea, sper că revista va avea un tiraj corespunzător pentru a ajunge în mâinile tuturor celor interesați și a penetra mai puternic în consuțința publică, contribuind astfel la dezvoltarea aceluia filon sănătos, care constituie însăși substanța poporului român.

